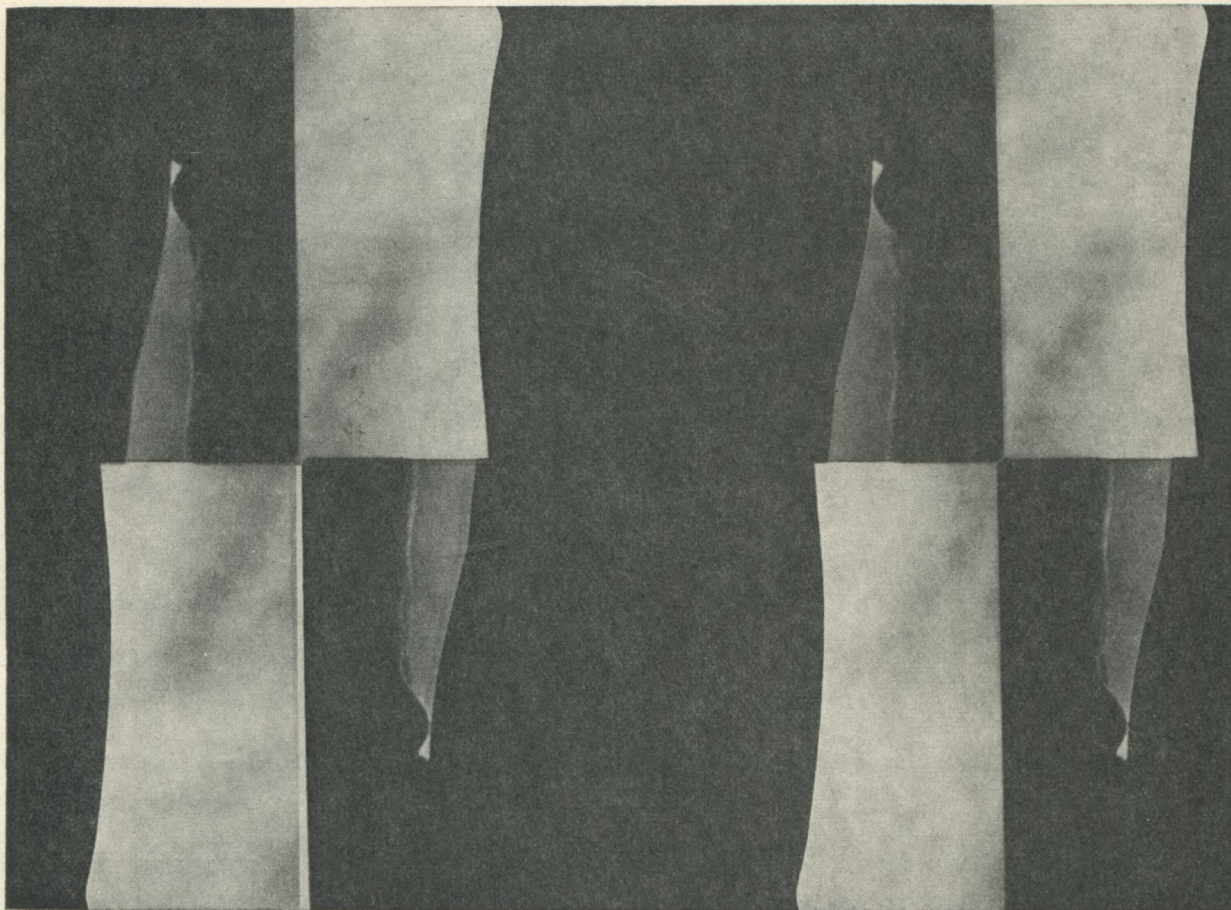

Laiškai lietuviams

RUGSĖJIS/SEPTEMBER 1977 8

AUKLĖJIMAS IR AUKLĖTOJAI	253	Juozas Vaišnys, S.J.
ŠVENTASIS JAV VYRAS	256	Juozas Prunskis
IŠ MILAŠIAUS MISTINIŲ ĮŽVALGU (II)	259	V. Bagdanavičius, MIC
MĄSTYMAI APIE LIETUVIŠKĄ DAINĄ	263	G. E. Kazokienė
ĮSPŪDŽIAI PO SEPTYNERIŲ METU	266	A. Saulaitis, S.J.
VILJA EIVAITĖ	268	
PONIA AR ŽMONA?	268	D. Bindokienė
ISAAC NEWTON	269	J. Venckus, S.J.
QUO V ADIS, JAUNIME?	275	Dalia Staniškienė
TĖVAS IR JO VAIDMUO ŠEIMOJE	278	A. Kapušinskas
APIE VAIKŲ DRAUSMINIMĄ	280	V. Kauneckas
KALBA	282	Juozas Vaišnys, S.J.
TĖVYNĖJE	284	D.ir G. Vakariai
TRUMPAI IŠ VISUR	287	J. Pr.

Šis numeris iliustruotas Vilijos Eivaitės grafikos ir litografijos darbų nuotraukomis. Viršelio nuotrauka – Eugenijaus Būtėno.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

RELIGINĖS IR TAUTINĖS KULTŪROS ŽURNALAS
RUGSĖJIS/SEPTEMBER 1977 VOLUME XXVIII NO. 8

AUKLĖJIMAS IR AUKLĖTOJAI

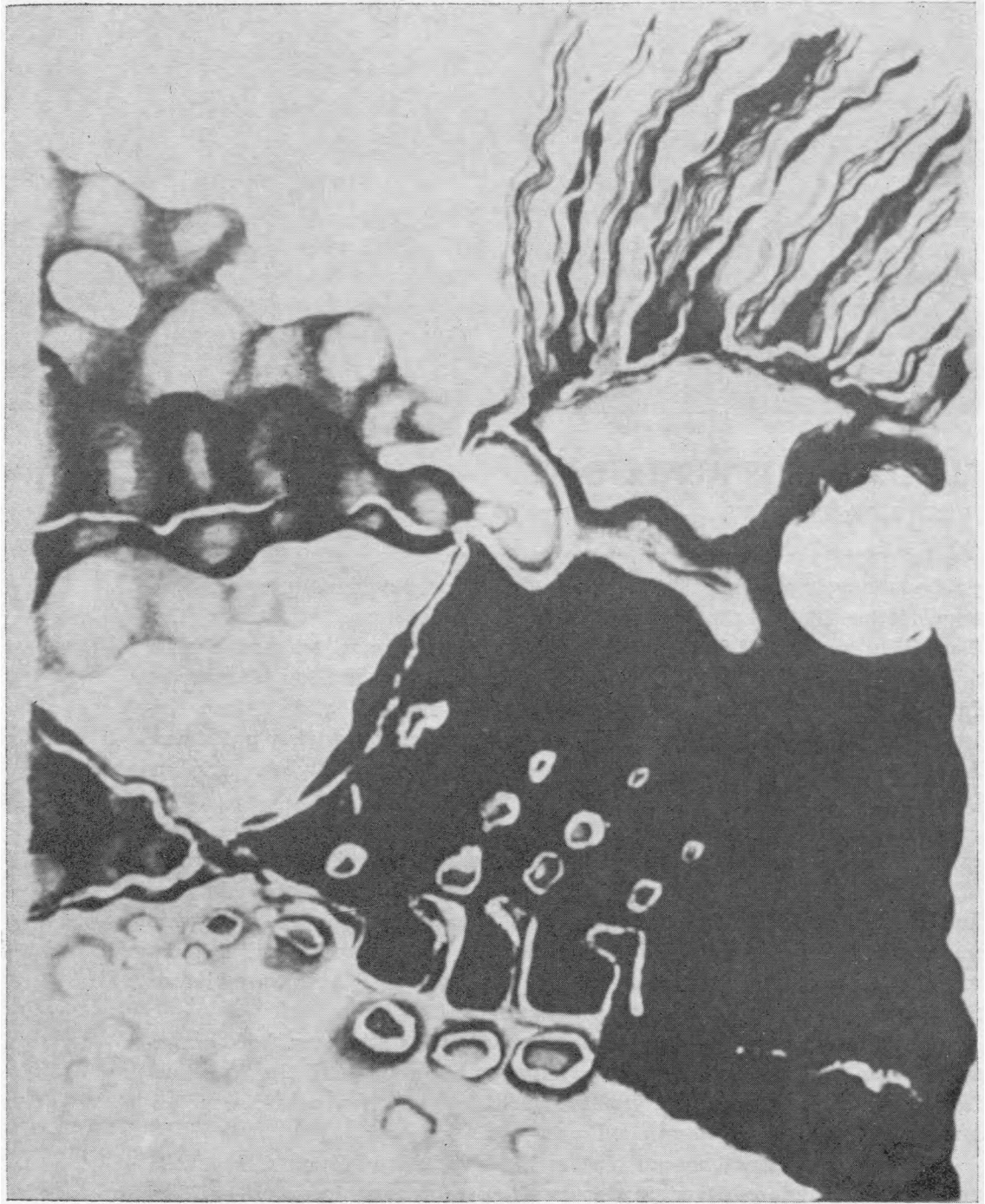
JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Kai rugsėjo mėnesį atsidaro mokyklų durys ir klasės prisipildo jaunimo, daugeliui savaime ateina mintys apie mokyklą ir mokytojus, apie auklėjimą ir auklėtojus. Mokykla turi išugdyti asmenybes, visuomenei naudingus piliečius. Jeigu jaunimas būtų tik mokomas, o ne auklėjamas, tai mokykla šio tikslo nepasiektų. Labai teisingi yra Alberto Einšteino žodžiai: "Neužtenka žmogų padaryti tikrai geru specialistu. Žmogus – ne mašina. Auklėjimo tikslas turėtų būti grožio pajautimas ir moralinių gyvenimo vertybių pažinimas. Auklėjimas, kuris šį tikslą aplenkia, išugdo specializuotas būtybes, panašias į treniruotus šunis".

Auklėjimo klausimas yra, tur būt, toks senas, kaip ir visa žmonija. Daug apie auklėjimą yra rašęs Aristotelis. Jisai sako, kad žmonijos vadai supranta, jog imperijų likimas priklauso nuo jaunuomenės išauklėjimo. Paklaustas, kuo skiriasi išauklėtas žmogus nuo neišauklėto, atsakė: "Taip, kaip gyvas nuo mirusio". Jo nuomone, geras auklėjimas yra tas, kai vaikai anksti įpranta tuo didžiuotis ar biauřėtis, kas yra tikrai didinga ar biauřu; tai mylėti ar neapkęsti, kas tikrai mylėtina ar neapkęstina.

Yra buvusių ir tebėra įvairių auklėjimo sampratų. Sakoma, kad, pavyzdžiui, amerikietiškas auklėjimas yra skirtingas nuo europietiškojo. Amerikietiškas auklėjimas, kurio tėvu yra laikomas Dewey, labiau pabrėžia subjektyviąją auklėjimo pusę, o europietiškas – objektyviąją.

Subjektyvųjį auklėjimą gal tiksliau būtų vadinti auklėjimusi. Jaunuolis pats auga, bręsta ir auklėjasi, įgydamas vis daugiau gyvenimo patirties. Nors ir auklėtojo vaidmuo čia nėra visiškai atmetamas, bet vis dėlto pabrėžiama, kad jis negali tiesiogiai veikti auklėtinio, o tik padeda jam auklėtis, suorganizuodamas atitinkamą aplinką. Auklėtinio augimas ar tobulinimasis remiamas tik jo savarankišku patyrimu.

Vilija Eivaitė

Litografija 1974

Europietiškame auklėjime daugiau yra pabrėžiamas auklėtojo vaidmuo, nors, žinoma, neneigiamas, kad ir pats žmogus turi auklėtis iš gyvenimo patyrimo. Auklėtojas ypač daug gali paveikti auklėtinį savo pavyzdžiu. Neigti pavyzdžio galią būtų tuščia ir neprotinga, nes praktika labai aiškiai rodo, kad jaunuolis gana lengvai pasiduoda kitų geriams ar blogiems pavyzdžiams.

Žinomas pedagogas Pestalozzi sako, kad kelias į pilnutinį ugdymą bei auklėjimą, o kartu ir į pilnutinę asmens laimę bei pastovią visuomeninę gerovę eina tikrai per glaudų šeimos, mokyklos, valstybės ir tikybinės organizacijos bendradarbiavimą. Tai yra, galima sakyti, keturios pagrindinės auklėjimo institucijos. Niekas, tur būt, neneigs, kad vis dėlto pati svarbiausia auklėjimo institucija yra šeima. Kitos trys turėtų šeimai tik padėti tose srityse, kur šeima neturi reikiamų priemonių, tinkamos aplinkos ir pakankamų žinių.

Ne visi tėvai tai supranta. Kai kurie mano, kad jeigu jau vaiką išleido į mokyklą, tai gali būti visai ramūs ir jo auklėjimu nesirūpinti – išauklės mokykla. Tokiems tėvams yra ir daugiau "rankų nusiplovimo" priemonių – tai lituanistinės mokyklos ir vasaros stovyklos. Koks patogumas! Nuveži vaiką šeštadieniais į lituanistinę mokyklą, vasarą dar porai savaitių išleidi į stovyklą – ir tavo sąžinė gali būti visiškai rami. Nereikia stengtis su juo lietuviškai kalbėti, nėra reikalo mokytį lietuviškai rašyti ir skaityti; nereikia nė poterių mokytį – visa tai ten išmoks. Juk tam ir yra lituanistinių mokyklų mokytojai ir stovyklų vadovai.

Tačiau kaip tie tėvai nustemba ir baisiai pasipiktina mokytojais bei stovyklų vadovais, kai vaikas, baigęs lituanistinę mokyklą, nesugeba parašyti paprasčiausio žodžio be klaidos, kai jis kalba kažkoku žargonu, šiek tiek panašiu į lietuvių kalbą, bet gal labiau į svetimąją. Kai vaikas po dviejų savaitių grįžta iš stovyklos, tai tėvai laukia, kad jis tuoj prabils gražia, taisyklinga lietuvių kalba, kaip tikras suvalkie-

tis! Deja, koks išvažiavo, toks ir grįžo...

Nežinau, ar apie tai rašant bei kalbant reikėtų juoktis ar pykti. Gal daugelis nenorės tikėti, kad taip galvojančių žmonių gali būti, bet tai ne išsigalvojimas, o ne kartą patirti faktai. Tačiau kiekvienas turėtų suprasti, kad nei lituanistinės mokyklos, nei vasaros stovyklos neišmokys vaiko lietuvių kalbos, jeigu jis neturės tvirto pagrindo, padėto šeimoje. Lituanistinėse mokyklose tų šeštadienių yra tiek maža, kad ten galima tik šiek tiek papildyti ir patobulinti, kas jau šeimoje buvo išmokyta ir išmokta. Tą pat reikia pasakyti ir apie poterių. Kai kurie tėvai savo vaikų namie nemoko poterių, sakydami, kad kapelionas išmoks, kai vaikas nueis į lituanistinę mokyklą. Toks manymas yra visiškai neapgalvotas. Kai kurie vaikai ateina į lituanistinę mokyklą, jau tėvų išmokyti lietuviškai kalbėti poterių. Kiti, kurių tėvai neišmokė, paprastai būna mažiau išmokyti ir lietuvių kalbos. Jiems ta kalba svetima, nežino daug gana paprastų žodžių. Tad jeigu kunigas klasėje pradės juos atmintinai mokytį poterių, užims labai daug laiko. Ką tuo metu veiks tie vaikai, kurie jau moka poterių? Tad be jokio abejojimo ir be jokių diskusijų reikia įsitikinti, kad vaikas turi būti mokomas poterių šeimoje. Klasėje kapelionas tas kelias valandėles sunaudos mokytį ir aiškinti tokiems dalykams, kurių išmokyti šeimoje būtų sunkiau, kuriems išaiškinti jau reikia tam tikro teologinio išsilavinimo.

Čia trupučiuką palietėme kalbos ir poterių mokymą, pabrėždami, kad tai tėvų pareiga. Bet ne mažesnė tėvų pareiga stengtis, kad vaikas užaugtų kilniu žmogumi. Dažnai tėvai skundžiasi, kad vaikai yra neklaužados, tinginiai, melagiai. Reikėtų pirmiausia save paegzaminuoti, ar buvo parodyta pakankamai pastangų, kad vaikas tų ydų neturėtų, ar buvo jis mokomas, auklėjamas ne tik žodžiu, bet ypač pavyzdžiu. Jeigu vaikui tinkamai sugebėsi parodyti, kas yra kilnu ir gražu, jis to tikrai sieks.

Kartą susirinko būrelis draugų su vaikais. Šeimininkė vaikus nuvedė į atskirą

kambarį, kur jie galėjo žaisti ir vaišintis. Bet štai šeimininkė ateina į svečių kambarį, kur vaišinosi suaugusieji, ir nustebusi pareiškė vienos mergaitės tėvams: "Jūsų Raselė atsisakė šokolado ir saldainių. Kiek žinau, ji didelė smalžė. Ką tai galėtų reikšti?" Tėvai vienas į kitą susižvalgė ir paaiškino: "Mat, jai už bausmę dvi savaites uždrausta valgyti saldumynus". Ar ne gražu? Ta maža mergytė mokėjo susivaldyti ir parodyti valią, ji liko ištikima sau ir tėvų įsakymui. O juk būtų galėjusi labai lengvai pasmalžiauti – tėvai nebūtų nė sužinoję. Tai gražus įrodymas, kad tos mergaitės tėvai buvo geri auklėtojai.

Deja, yra ir kitokių pavyzdžių. Yra tėvų, kurie vaikams nėra autoritetas, nes tą autoritetą patys prarado savo elgesiu, netinkamu pavyzdžiu. Vienoje mokykloje visų skyrių mokiniamis buvo duotas uždavinys raštu atsakyti į klausimą: "Į ką tu norėtum būti panašus, kai užaugsi?" Daugelis mergaičių atsakė, kad jos norinčios būti panašios į mamytę, nes ji graži, darbšti, suprantanti ir atjaučianti dukters norus. Su berniukų atsakymais buvo šiek tiek kitaip. Tik kai kurie žemesniųjų skyrių mokiniai atsakė norį būti panašūs į tėvą. Kiti, vyresnieji, be abejo, galvodami apie savo tėvą, atsakė, kad jie norėtų būti geri žmonės, ne girtuokliai, nes girtuokliai nėra geri žmonės. Taip daugelis jų atsakė, kad nežino, į ką norėtų būti panašūs. Dažnai vaikui tėvas atrodo toks asmuo, kurio beveik niekad nėra namie, kuris pareina girtas, nesirūpina šeima. Toks tėvas, be abejo, geras auklėtojas niekad nebus. Jo vaikas neklausys, į jo žodžius daug dėmesio nekreips.

Žinoma, yra visokių ir motinų, bet jos daugiau su vaikais bendrauja, labai retai pasiduoda tai girtuokliavimo ydai, tad ir jų autoritetas didesnis. Vaikas kreips daugiau dėmesio į tėvų pamokymus tada, kai matys, kad tėvai jį myli, juo rūpinasi, kad savo žodžius patvirtina elgesiu.

Labai klysta tie tėvai, kurie mano, kad vaikas dar mažas, dar jis daug ko nesu-pranta, tad jeigu kartais ir nelabai pavyzd-ingai pasielgsi, jis to nepastebės. Ne! Vai-

ŠVENTASIS JAV VYRAS

JUOZAS PRUNSKIS

Ugningo stiliaus rašytojas Giovanni Papini kitados skelbė:

– Baisiausias šių laikų nepriteklis yra šventųjų stoka. Ilgai jau kenčia pasaulis dėl negausaus šventųjų skaičiaus. Išgelbėti tai, kas dar galima išgelbėti, būtų reikalinga šventųjų kariuomenė.

Džiugu, kad Amerikoje, kuri yra laisvojo pasaulio viltis, kur yra nemažai pasitemimo, vis dėlto didėja ir šventųjų skaičius. Jau 1946 m. buvo paskelbta šventąja motina Pranciška Saverija Cabrini, neseniai kanonizuota Elzbieta Seton, o šiomet birželio 19 d. paskelbtas šventuoju pirmasis JAV vyras – Jonas Neumanas.

Angliškai kalbančiųjų bažnytiniame gyvenime buvo du garsūs panašaus vardo vyrai: kardinolas Jonas Henrikas Neumanas, buvęs anglikonų kunigas, 1845 m. atsivertęs į katalikybę, žinomas anglų teologas, rašytojas, pirmasis Dublino katalikų universiteto rektorius, gabus apologetas, net 31 tomą sudarančių veikalų autorius.

Antras panašaus vardo garsenybė – mūsų naujasis šventasis Neumann, gimęs 1811 m. Bohemijoje ir darbavęs JAV-se. Vardas jam buvo parinktas pagal Bohemijos pamėgtą šventą kankinį Joną Nepomuką.

Studijas jis ėjo Budweis miesto kolegijoje, kur pradėjo ir teologijos mokslus. Juos baigė Prahoje. Jau turėjo 1835 m. gauti kunigo šventimus, tačiau vietos bažnytinė vyriausybė nusprendė, kad kunigų jau turima pakankamai, net atsirado jų perteklius, ir jo klasei buvo pranešta, kad šventimai atidedami.

Neumanui pašaukimas buvo aiškus. Negalėdamas tuojau pradėti Kristaus tarnybos savame krašte, jis ryžosi vykti į Ameriką, iš kur ateinantieji misijonierių laišakai

---

kas yra labai pastabus, kartais dar pastabesnis už suaugusįjį.

skelbė apie reikalą kunigų, apie plačius misijų apaštalavimo darbus.

Turėdamas 25 m. amžiaus, jis ryžosi plaukti į Ameriką, pirma pasiūlęs eilei šio krašto vyskupų savo tarnybą ir gavęs teigiamą pritarimą iš Niujorko vyskupo. Burlaivis jau 1838 m. jį atnešė į Naująjį Pasaulį. Jį labai mielai priėmė Niujorko vyskupas Jean Dubois, kuriam labai rūpėjo turėti gerai vokiškai kalbantį kunigą, nes nauji ateiviai iš Badeno, Alzasijos, besikuriantieji vakariniame Erie kanalo žemės plote, nekalbėjo angliškai.

Jonui Neumanui buvo tikra staigmena, kai buvo pranešta, kad jis bus pašventintas už penkių savaitių. Ir jau anksti 1836 m. vasarą jis tapo klebonas didžiulės, 100 kvadratinų mylių turinčios parapijos, nusitęsiančios nuo Ontario ežero iki Pensilvanijos. Čia jis rado ne tik vokiečius, bet ir išsibarsčiusius miškinguose, pelkėtuose rajonuose Kanados prancūzus kailinių žvėrių medžiotojus ir gaudytojus spąstais. Čia buvo ir airių, kasusių kanalą, atsigabenusių savo šeimas ir tose apylinkėse įsikūrusių. Buvo ir indėnų. Laimei, kad Neumanas mokėjo daugiau kalbų, ne vien vokiečių. Savo namiškiams jis galėjo parašyti, kad Niagaros krioklys yra jo parapijoje.

Apsigyveno jis Williamsvileje, pastogės kambarėly virš smuklės. Pradėjo keliones, nuo sodybos iki sodybos, odiniame krepšyje nešdamasis mišių reikmenis. Per beveik 50 mėnesių jis pėsčias išvaikščiojo Niagaros srities katalikų gyvenvietes, atnašaudamas mišias kur nors ūkininko virtuvėje, ten pat sutuokdamas, krikštydamas, mokydamas tikėjimo tiesų ir teikdamas paskutinius patarnavimus mirštantiesiems. Naktimis jis virdavo vaistažoles, kad galėtų apraminti ligonius ir laimėti jų pasitikėjimą dvasiniams pasitarnavimams. Jo keliones šiek tiek palengvino vienas gailestingas parapietis, padovanojęs jam arklį.

REDEMPTORISTAS

Džiaugdamsis tais dvasiniais patarnavimais plačiose Amerikos erdvėse, jis vis dėlto ėmė ilgėtis gilesnio religinio gyvenimo

ir sau pačiam. Užklupusi jį 1840 m. maliarijos liga sudarė progą daugiau pamąstyti, ir jis apsisprendė stoti į vienuolyną, pasirinkdamas redemptoristus, kurie tada kūrėsi Pitsburge ir ieškojo naujokų. Jis ir buvo pirmasis, įstojęs į tų iš Europos atvykusių tėvų naujokyną. Jau 1842 m. jis padarė vienuoliškus įžadus, tapdamas šv. Alfonso Liguori įkurtos vienuolijos tikroju nariu.

Tačiau sielovados reikalai tuo metu taip buvo spirginantieji Naujajame Pasulyje, kad Neumanui neteko džiaugtis vienuoliško susikaupimo vienatve. Jis buvo vėl paskirtas darbuotis parapijoje. Dar savo noviciato laikotarpiu jis buvo dirbęs aštuoniuose parapijose ir, atlikinėdamas dvasinius patarnavimus, anais sunkiais be reikiamų kelių laikais apkeliavęs net apie 3000 mylių.

Jo uolumas, sugebėjimai buvo greit pastebėti. Praslinkus tik trejiems metams po įžadų, jau jis buvo išrinktas Pitsburgo redemptoristų vyresniuju. Čia jam reikėjo rūpintis užbaigti šv. Filomenos bažnyčios statybą. Darbo buvo gausu. Jis išleido katekizmą, Šventąją istoriją vaikams, kas sekmadienį pamokslavo, dažnai naktimis aprūpindavo ligonius, organizavo naujas bažnytines draugijas, telkė bažnytinių statybų fondą.

Įtemptas darbas apardė jo sveikatą. Ėmė kankinti nesiliaująs kosulys. Ir jis buvo parkviestas į Baltimorę, nuimant nuo jo vyresniojo naštą. Bet ir šis palengvinimas buvo neilgas – greit jis buvo dokumentu iš Europos paskirtas visų Amerikos redemptoristų vyresniuju. Jis buvo uolus reikalauti, kad visi nariai griežtai laikytųsi regulų, kad vienuolynuose viešpatautų griežta tvarka. Ne visi tuo džiaugėsi. Atsirado skundų. Po poros įtemptų metų jis gavo kitas pareigas: buvo paskirtas vyresniuju Šv. Alfonso parapijos Baltimorėje, tos pačios miesto centre, kuri vėliau buvo pavesta kun. J. Lietuvninkui, po jo prel. L. Mendeliui, o dabar kun. A. Dranginiui – virtusios lietuvių parapija.

Darbavosi jis čia visu uolumu: jam arti širdies buvo varguomenės šalpa, uoliai

ruošė konvertitus, keliavo su misijomis, sekmadieniais pamokslavo.

VYSKUPAS

Vieną žiemos popietę pas jį atvyko arkivyskupas Kenrick. Tai nebuvo naujiena, nes arkivyskupas buvo pasirinkęs jį savo nuodėmklausiu. Tačiau šiuo kartu atnešė popiežiaus raštą su vyskupišku žiedu ir kryžiumi ant krūtinės – Neumaną įvertino Apaštalų Sostas: Pijus IX jį paskyrė vyskupu. Nei ašaros, nei maldavimas nebeįvadavo jo iš šių pareigų. Ir taip 1859 m. kovo mėn. 27 d. buvo jis toje pačioje (dabar lietuvių) Šv. Alfonso bažnyčioje pakonsekruotas vyskupu. Konsekracija įvyko jo 41-ji gimtadienį, ir, kaip gimtadienio dovaną, jis iš Romos gavo vyskupiją, apimančią tris ketvirtadalius Pensilvanijos. Tai buvo teritorija, iš kurios po šimtmečio išaugo apie tuzinas vyskupijų. Neumanas tapo Filadelfijos vyskupu.

Darbo jis ėmėsi visu uolumu. Bažnyčiose įvedė 40 valandų adoraciją, platino pamaldumą į Mariją. Svarbiausia – jis pirmas Amerikoje įvedė parapiinių mokyklų tinklą. Vyskupijoje terado 2 mokyklas, o po aštuonetos metų jau jų išaugo beveik šimtas. Rūpindamasis gerais mokytojais, jis parkvietė Krikščioniškuosius Brolius, o mergaitėms mokyti – Notre Dame bei Nekalčiausios Marijos Širdies seseles. Rūpestingai statė mokyklas.

Lankydamas vyskupiją, jis stebino žmones, galėdamas į juos prakalbėti vokiškai, itališkai, lenkiškai, prancūziškai, angliškai, olandiškai, bohemiskai, net ir gaelik-airių kalba. Talkininkų vyskupijos centre beveik neturėjo, viską turėjo atlikti pats vienas. Per aštuonerius vyskupavimo metus jam pavyko pastatyti 90 naujų bažnyčių. Jis pirmas pasiūlė įvesti Nekalto Prasidėjimo, Marijos Amerikos globėjos, šventę. Lankomose parapijose daugeliui padarydavo džiaugsmo, jų kalba klausydamas išpažinčių. Savo rimtimi ir pasišventimu jis visiems darė didelį įspūdį, tad gyventojai pradėjo jį vadinti "mažuoju šventuoju" (jis buvo neaukšto ūgio).

Daugeliui paliko didelį įspūdį jo mokėjimas suartėti su vaikais, jo apsirengimo paprastumas, jo nuoširdumas. Apspītę vaikai iš jo kišenių išmeškeriodavo ten nešiojamus saldinius.

STAIGI MIRTIS

Ribų nežinantis pasišventimas, įtemptas darbas ėmė išsekinti jo jėgas. Viduržiemy, 1860 m. sausio 5 d., popietėje jis išėjo pas teisininką pasirašyti naujų dokumentų nuosavybei dėl planuojamos bažnyčios. Eidamas dar į paštą, sugriuvo gatvėje į pusnį. Praeiviai jį ėnešė į artimiausią namą, kur jis tuojau ir mirė, teturėdamas tik 48 m.

Jo kūnas buvo pašarvotas Filadelfijos katedroje. Tūkstančiai žmonių, laikydami jį šventuoju, slinko pro jį, savo rožančius priliesdami prie jo konsekruotų rankų. Laidotuvių apeigos buvo atliktos redemptoristų Šv. Petro bažnyčioje. Žmonės verkė. Jo gyvenimo aprašymas redemptoristų laikrašty "Liguori" baigiamas sakiniu: "Pirmą kartą pastebėjo praeinantieji vyskupo kojas, apautas naujais batais..

Į ALTORIAUS GARBĘ

Šešeriems metams praslinkus po jo mirties, buvo pradėta kanonizacijos byla. Jau 1921 m. buvo paskelbtas gerbtinu, ir tada popiežius Benediktas XV skatino sekti šio švento vyro uolumu. Palaimintuoju buvo paskelbtas 1963 m., o dabar – šventuoju. Jo kanonizacijos iškilmėse dalyvavo ir tokių, kurie reiškė jam dėkingumą už nuostabų išgyjimą iš nepagydomos vėžio ligos.

Ir kai mes užskleidžiame vysk. Jono Neumano biografijos puslapius, mums prisimena didžiojo pedagogo Fr. W. Foersterio žodis:

–Šventumas nėra bėgimas iš pasaulio, o savarankiškas atsparumas prieš pasaulį.

Ir dar norisi pakartoti Foersterio auklėtinės, mūsų neužmirštos Marijos Pečkauskaitės pareiškimą:

– Kiekvienas žmogus gali būti šventuoju ir didžiausiu nusidėjėliu. Ar paims viršų pirmasis, ar antrasis, tai pareina nuo tos linkmės, kurią pasirinks valia, ir nuo tos jėgos, kurios jis įsigys.

IŠ MILAŠIAUS MISTINIŲ ĮŽVALGŲ (II)

KUN. VYTAUTAS BAGDANA VIČIUS, MIC

Norint kiek patikimiau Milašiaus mistinę filosofiją įvertinti, apžvalgos neužtenka. Reikia keliomis pagrindinėmis idėjomis padaryti piūvį per jo raštus, nors ir tokį, kaip čia su jo kraujo apytakos įžvalga. To nepadarius, yra nemažas pavojus Milašiaus sąvokas suprasti ne taip, kaip jis jas supranta, ir dėl to neteisingai jį vertinti. Tačiau ir iš šio pirmojo Milašiaus filosofijos piūvio aiškėja kai kurie jo mąstysenos bruožai, prie kurių tenka kiek sustoti.

Nesvarstykite erdvės klausimo. Galime tik pastebėti, kad Milašius save laiko pirmesnių reliatyvumo teorijos skelbėju už Einšteiną, rašydamas "Les Arcanes" poemos komentare: "Gal būt, nebus nenaudinga čia priminus, kad tuo metu, kai autorius (Milašius) parašė ir išleido "L'Epitre d Storge" (1916 m.), dar buvo neišleistas profesoriaus Einšteino veikalas, ir net paties matematiko vardas jam buvo visiškai nežinomas".

JUDESYS

Milašiaus kraujo apytakos įžvalgos gerokai primena senąją Izraelio tautos pažiūrą į kraują kaip gyvybės versmę. Taip pat primena homeopatinės praktikas ir astrologinius mokslus, kurie šiandien tiek populiarūs. Pats Milašius neslepia savo pažiūrų sąryšio su šiais šaltiniais, bet juos naujai filosofiskai įprasmina.

Kraujas Milašiaus galvosenoje jungia žmogų su pasauliu, visą pasaulį ir žmogų su Dievu ir žmogaus dvasią su kūnu. Visas šis jungimas kraujyje pasireiškia dideliu kosminiu spontanišku judesiu. Iš to seka Milašiaus išvada: didelis pasaulio judrumas. Judesys yra pirmutinis Milašiaus filosofijos dėsnis. Dievas, kuris sako "fiat" ir sukuria pasaulį; mirijadai visatų, kurios spiečia savo kryptimi; žmogaus kraujas, kuris yra žmogiškųjų judesių priežastis – visa tai yra nepaprastai judraus pasaulio pavyzdžiai.

Tokia išvada Milašiaus ne tik filosofiskai išpažįstama, bet ir asmeniškai išgyvenama: "Klajonėse po nuostabius miestus ir laukinius protėvių kraštus mane labiausiai stebino visi, kurie savaime judėjo taip lengvai, nerūpestingai ir gyvai... Vėliau mane pagaudavo ta pati nuostaba jaunuoliškose iškylose, stebint natūralų spontaniškumą, vadovaujantį žmogaus kūno judesiui šokyje, bėgime ir kovoje".

ŠVIESA

Su krauju susijusi yra šviesa, nes kraujas yra tartum koks šviesos transformatorius, kuris perkeičia pasaulį kuriančią nesukurtą šviesą į sukurtąją. Daiktuose ši šviesa pasirodo kaip fizinė šviesa, žmoguje ji yra dvasinė šviesa, savyje turinti ir pilną gėrio meilės apraišką.

Nėra lengva šią idėją pasisavinti, nes mūsų laikais filosofinė mintis gana sunkiai pripažįsta, kad pasaulis yra geras. Plinta įvairios pesimizmu, tragizmu ar pasaulio nedarnumu persunktos pasaulėžiūros. Dar sunkiau įtikinti mąstantį asmenį, kad žmogus ir pasaulis ne tik išlaiko gėrio ir blogio kovą, bet kad žmogus ir pasaulis šviečia gėriu. Milašiui tai savaime suprantama tiesa: "Aš nutraukiau nuo savęs Šopenhauerio maistą. Man visai nerūpėjo, kaip jam, savo nerimo atgarsio ieškoti daiktų širdyje. Man atrodė, kad (daiktų) mechanizmas yra nepaprastai pritaikytas jų mistiškai misijai".

Prileiskime, kad Milašiui pasiseka mus įtikinti šviesos spinduliavimu žmonėse ir daiktuose. Kokių pasekmių šis įtikinimas turėtų mūsų filosofiniam ir kultūriniam gyvenimui? Milašiaus šviesa tokiu atveju užimtų mūsų galvosenoje panašų vaidmenį į tradicinės filosofijos formą: būtų šalia medžiagos turi ir formą, kuri yra jų esmė. "Formos" istorija yra labai turininga, bet negalime jos čia apžvelgti. Tačiau ne vie-

nu atveju "forma" pasireiškia nepilnu, gal net išsigimusiu būdu, kurį vadiname formalizmu, filosofiniu idealizmu ar pan., kai forma suprasta per daug atitrauktai ir matematiškai. Ji pasidaro kažkas schematiška, šalta ir negyva. Kanto filosofijoje šis formalizmas nuėjo taip toli, kad pats daiktas savyje nėra mums pažįstamas.

Formos neapvaldyta medžiaga mūsų laikais taip pat svarbus klausimas. Kai forma suabstraktėja ir pasidaro negyvenimiška idėjinė fikcija, tai formos netekęs daiktas išvirsta į medžiagą, kuri tada pasišaukia duoti gyvenimui toną. Nors materialistinė pirmenybė juntama kapitalistiniame gyvenime, bet ypač ryški tapo materialistiniame komunizme, kuris yra stiprus protestas prieš formą, nerealią ir nepajėgią formuoti gyvenimo. Tas skilimas jaučiamas ir visame mūsų kultūriniame gyvenime.

PAŽINIMAS

Pažinimą aiškindamas, Milašius pirminį vaidmenį skiria kraujui ir jausmui. Protas čia yra atšvaito, sutvarkymas ir apdirbimas to, kas atėjo per pojūčius ir jausmus. Milašius jokių būdu nėra antiracionalus, jis nemažina proto vyksmo ar vaidmens. Pažinime, tame aukščiausiam visų judesių, jausminio gyvenimo vaidmuo yra išryškintas iki aukščiausio laipsnio. Ir tai nuosekliai: jeigu kraujas yra tiek fizinės, tiek psichofizinės šviesos apraiška; jeigu kraujas yra tas taškas būtyje, kuriame susitinka dvasia ir medžiaga; jeigu kraujas yra pirminis judesys, kuriuo pasireiškė pasaulio ir žmogaus sukūrimas – tai nenuostabu, kad jis yra tas pat taškas, per kurį mes susiliečiame ne tik su fiziniu bet ir su dvasiniu bei antgamtiniu gyvenimu. Be kraujo ir proto veikimas neįmanomas.

Ar tokios pažinimo išvalgos nepaskandinsime sensualizme? Be abejo, ne viskas, ką žmogus jaučia, gali būti laikoma teisinga. Tai supranta ir pats Milašius – tai didysis jo mąstysenos kryžius. Gal būt, niekas kitas nėra taip dūsavęs dėl to, kad nėra atitikmens tarp stipriausių žmogaus jausmų ir didžiųjų dorinių vertybių, kaip Mila-

šius, ypač autobiografiniame romane "Meilės įvadas". Jis pilną jausmo vaidmenį žmogaus gyvenime mato tik Adomo asmenyje prieš nupuolimą. Nepaisydamas, kad dabar žmogaus jausmai yra netvarkingi, apgaulingi ir iškrypę, Milašius teigia jų pirminę paskirtį: būti žmogaus langu į pasaulį-

O kas apsaugoja jausminį pažinimą nuo gryno sensualizmo? Ta atrama galėtų būti Milašiaus filosofijos bruožas, kuris jį atriboja kartu ir nuo įvairių krypčių netikinčių filosofų ir mokslininkų, tai yra, gyvai jo mąstysenoje ryški pasaulio ir žmogaus sukūrimo idėja. Absoliutus Dievas, stovintis aukščiau visokių erdvinių begalybių, yra visatos ir žmogaus kūrėjas, savo šviesą su projektuojantis atskiram žmogui. Kraujas yra sąlyčio riba, kurioje nesukurtoji šviesa susiduria su kūniškais reiškiniiais.

Donžuanizmas yra mėgstama tema, pastebima romane "Meilės įvadas" ir abiejose dramose, "Miguel Manara" ir "Mephiboseth". Pirmojoje dramoje yra parodomas Donžuano gyvenimas, antrojoje – Dovydo nusikaltimas. Miguel Mcmaros prakalboje Armand Gody rašo, kad donžuanizmas yra neįvykdytas tikrojo donžuanizmo idealas, kuris yra pati žemėje įsikūnijusi Dieviškoji Meilė. Tai yra originali ir drąsi išvalga. Kraujyje ieškoti tokių dvasinių atramų gali drįsti tik tas, kuris yra labai tvirtai įsisąmoninęs žmogaus prigimties kilmę iš Dievo.

ATMINTIS

Mūsų laikų filosofinėse svarstybose atmintis nėra svarbi. Mes daugiau koncentruojamės į pažinimo mokslą, į tiesų išsigijimą, o ne tiek į jų išlaikymą ar į jų socialinį vaidmenį. O Milašius atmintį labai reikšmingai vertina, aiškindamas žmogaus sampratą.

Pagrindinis atminties turinys Milašiui yra žmogaus ir pasaulio kilmė iš Dievo. Šią tiesą užmiršus, žmonija netenka žinios apie savo kilmę ir nustoja gyvenimo atramos. Turėdama tokią plačią užduotį, atmintis nėra vien individualaus žmogaus reikalas. Ji yra visos žmonijos, visų kartų dalykas. Bet

kad atmintis būtų gyva, reikia, kad atskiras žmogus ją rastų ir kitiems paliudytų.

Milašius mums suteikia natūralią prielaidą tikėjimui. Tikėjimas, atremtas visuotinė žmonijos atmintimi, tampa ne koku priedu, bet žmogui priklauso iš prigimties kaip jo paveldas. Žinoma, tas paveldėjimas ne pilnai įvairiose tautose išlaikytas; daugeliu atvejų jis buvo visiškai prarastas. Todėl į Kristaus apreiškimą šioje filosofijoje būtų galima žiūrėti kaip į prarastos žinios iš naujo skelbimą, kaip prarasto paveldo atradimą. Atminties svarba religijai čia yra daugiau socialinė ir bendruomeninė.

JAUSMAS

Būtų neteisinga, jeigu neatkreiptume dėmesio į vidinę kraujo ir jausmo išvalgos reikšmę: juk kraujas ir širdis yra tie organai, kurie jungia Milašiaus žmogų su nesukurtąja priežastimi, su visokio judesio centru; per kraują ir širdį žmogui ateina Dievo malonė ir žmogaus atpirkimo palaima. Tik per protą perėjęs, patikrintas, išsijotas ir tapęs nuosavas, širdies ir jausmų turinys mus doriškai pašvenčia, tačiau ne vien iš proto atmintis kyla, ir ne protas jos autorius. Be abejo, nėra įmanoma tiksliai nustatyti mūsų įkvėpimų šaltinių ir kelių. Milašius, pabrėždamas jausmą mūsų religiniame gyvenime, nori, kad mes pripažintume patį įkvėpimų buvimą ir nelaikytume jų vien mūsų proto padaru.

Jausmo ir religijos santykis Milašiaus galvosenoje religiją sujaukina, bet jos neatjungia nuo protinės ir net objektyvinės srities. Milašius atsveria prieš kiek laiko filosofijoje išgyventą tikėjimo ir proto konfliktą ir tuo pačiu rodo kelią sentimentalioms ir subjektyviosioms religijos sampratom, kurios šiandien tiek turi pasekėjų.

DORA

Milašiui labai būdingas glaudus dorinio gyvenimo sąsijis su praktikuojama religija, kuris yra malda ir atpirkimo auka. Kai kurios moderniosios dorovės filosofijos yra pasinešusios eiti visai priešingu keliu, norėdamos dorovę išlaisvinti iš priklausomy-

bės religijai ir jas pririšti prie proto. Milašiuje protas turi tik atspindėti ir tvarkyti žinojimą, gautą iš jausmo, ir todėl jis nevaidina pirmaeilio vaidmens doriniame gyvenime. Proto pastangos jausmams valdyti yra ribotos, bet neišskirtinos iš doros: ta pati nesutvetoji šviesa, per kraują pasiekianti protą, veikia ir dorinį žmogaus gyvenimą.

Taigi Milašiaus etika nėra racionalistinė ir nėra taip tragiškai priešinga tikrovei, kaip voluntaristinės etikos. Jo taikus ir natūralus etinis veiksmas ne tiek kovoja su jausmine tikrove, kiek nori ją suderinti, atvesti iki pirminės harmonijos, kurią vadina šviesa. Dorinio gyvenimo tikslas yra laimėti savyje dviejų šviesų – fizinės ir dvasinės – sanderbę, pasiekiamą, kai mūsų kraujas yra išlaisvinamas iš betikslių ir beprasmių sukurių antgamtinės pagalbos – maldos ir atpirkimo – dėka. Milašius savo išvalgomis siekia, kad pats jausmas nebūtų suardytas, kai tvardomi klaidinantys jausmo sukuriai. Jis gelbsti jausmą ne proto, bet religijos pagalba.

Galime pastebėti, kad čia dorinis idealas yra laimėti asmenybės vientisumą. Tai ryšku iš gilaus pasipiktinimo asmenybės suskilimo apraiška – melu. Romane "Meilės įvadas" ištisus puslapių pluoštus skiria išreikšti savo nepasitenkinimą melu: melas yra ne tik didžioji nuodėmė, besireiškianti žmonijoje tūkstančiais kaukių; melas yra tiesiog liga, psichinė liga, veidmainystė pačiam sau ir schizofrenija. Šios ligos apraiškų Milašius randa labai plačiai, ypač kai kurioje filosofijoje ir bedievybėje. Melas yra pažeidęs Adomo atmintį; jis taip pat yra didžioji kliūtis žmonijai susekti savo kilmės versmes ir tuo būdu tapti religinga.

AUKA

Net tie, kurie asketiškai gyvena ar asketikos moko, ne kartą pritrūksta žmogiškų argumentų asketikai paremti. Netinka dualistinės filosofijos ar rytietiškos religijos, nes jos į kūną ir kūniškus reiškinius žiūri kaip į esminę blogybę, kas krikščioniškai minčiai nepriimtina. Racionalaus pobūdžio filosofijos nevertina asmens, kaip vieningo

ir pilnai atsakingo veikėjo, ir daugiau yra linkusios nukrypti į natūralizmus, realizmus ir materializmus. Antra, šios filosofijos, dažniausiai idealistinės, geriausiu atveju išugdo nuo gyvenimo atitrukusį mąstytoją vietoj gyvenimiško šventojo. Nederindami savo dorinio gyvenimo, daug gilių mąstytojų tik sugeba blogybes peikti, o ne gerį skatinti.

Kaip tik čia vertinga Milašiaus filosofija, nes jo išvalgose galima rasti asketinės filosofijos rėmus. Jo mąstysena nėra racionalistinė ir vertina jausmą; ji teigia žmogų, kuriame protavimas ir gyvenimas neatskirti. Juk asketinio gyvenimo uždavinys – laimėti vidinę vienybę.

Proto ir jausmų konfliktas yra kiekvieno švento žmogaus problema. Pradedant apaštalu Pauliumi, retas kuris krikščionis nėra priešingybės vienaip ar kitaip išgyvenęs. Paulius skundėsi, kad jis savyje jaučia kitą įstatymą, pasipriešinantį jame esančio proto įsitikinimui. Modernioji kultūra yra padėjusi daug pastangų tą "kitą įstatymą" suvaldyti vien protu – modernioji racionali etika yra šių pastangų pasekmė. Tačiau žmonija buvo priversta nusizėmusi prisipažinti, kad šioje srityje vien protinėmis pastangomis yra bejėgė. Milašiaus teigimas, kad tik malda ir auka gali šiuos sukurius sulaikyti, ateina visiška laiku.

Mistinės išvalgos įsiterpia žmogaus sukūrius apvaldyti tobuliau, negu protavimas. Jeigu Milašiaus filosofija būtų priimtina kitais atžvilgiais, žmogus joje pasižymėtų nepaprastu dvasiniu lengvumu, jame nebūtų skilimo tarp proto ir praktikos. Antgamtinė šviesa, paliesdama žmogų širdyje ir kraujyje, pačiame viduje, išsyk veiktų abi sritis – teorinę ir praktinę.

Milašiuje žmogaus judrumas nėra taip sau teigimas, o nuosekli jo filosofijos išdava. Būtybė, kurioje jausmas ir kraujas tiek reikšmingi, negali būti nejudri. Asketinėje srityje Milašius atsistotų priešais ligi šiol labiau pasireiškusių statinių žmogų. Tradicinė asketika gal labiau koncentravosi į rimtį, o Milašius pabrėžia didelį polėkį ir didelį

veiksmo lengvumą. Žmogus būtų lyg Dovydas, šokantis prie Sandoros skrynios. Gal neatsitiktinai Dovydas yra vienas iš mėgstamųjų Milašiaus personažų: savo dramoje jis Dovydą pastato prieš dvasinę, bet paralyžiuotą Mephiboseth.

PABAIGA

Baigdami taip trumpai vertinti Milašiaus pažiūras, turime pasakyti, kad vaizdas yra įvadinis ir nepilnas. Bandėme susidaryti vaizdą, kaip Milašius sprendžia ar spręstų pagrindinius filosofijos klausimus. Matėme judesio filosofiją, kaip pirminį žmogaus ir pasaulio reiškinių. Matėme, kad šis judesys yra pirmoji apraiška šviesos, kuri kyla iš nesukurtosios šviesos. Stebėjome, kad Milašius pažinimo filosofijoje daugiau reikšmės skiria jausmui, tai yra kraujui, negu protui, smegenims. Susitikome su jo tikėjimo pagrindu – visuotine žmonijos kilmės atmintimi. Atkreipėme dėmesį į kai kurias Milašiaus išvalgų pasekmes asketiniam gyvenimui.

Apibrėždami jo mistinio pasaulio kai kurias išvalgas, galime klausti, kiek Milašiaus filosofija, liudyta ir jo paties gyvenimu, yra sektina. Visų pirma, ar ne per daug susiaurintas proto vaidmuo pažinime, ir ar tokiu būdu nekuriamas naujas irracionalizmas, iškeliantis naują mokslo ir tikėjimo konfliktą? Ar religija nebus sujausminama ir atrišama nuo protavimo? Antra, ar giliai jausmą vertinančios išvalgos užtikrina dorinį žmonijos gyvenimą? Ar per ryškūs jausmai nepaskandina žmogaus beviltiškuose juslingumo sukuriuose? Į tokius klausimus atsakyti ir pilniau Milašiaus filosofiją suvokti bei vertinti gali tik gilesnės studijos.

- Iki kaklui paralyžiuota Judy Gilliom leidžia laikraštį "Hearing and Speech Action", išeinantį Vašingtone, D.C., ir turintį 13.000 skaitytojų. Pati negalėdama rašyti, naudoja diktofoną.

- JAV Katalikų šalpos tarnyba nukentėjusiems nuo žemės drebėjimo Rumunijos žmonėms nusiuntė 20.000 dol. paramos.

MĄSTYMAI APIE LIETUVIŠKĄ DAINĄ

1971 m. rudenį Nerija Linkevičiūtė kreipėsi į "Laiškų lietuviams" redaktorių, kukliai paaiškindama, kad ji su kitais trimis jaunais dainininkais bando sudaryti kvartetą ir jau pradeda lavintis su Čikagos konservatorijos jaunu akompaniatorium Tex Richardsan. Ji nedrąsiai paklausė, ar redaktorius nebijotų rizikuoti ir juos pakviesti, kad atliktų "Laiškų lietuviams" koncerto programą. Redaktorius, gerai pažinodamas tuos jaunus energingus dainininkus, mielai sutiko. Po poros dienų viena dainininkė atkrito, ir iš kvarteto liko tik trio: Nerija Linkevičiūtė, Bernardas Prapuolenis ir Vytautas Nakas. Jie nenusiminė, pradėjo ieškoti gaidų, sudarė idomų repertuarą, uoliai lavinosi ir 1972 m. kovo mėn. 26 d. pirmą kartą viešai pasirodė, atlikdami meninę programą "Laiškų lietuviams" koncerte Jaunimo Centre.

Publikai tai buvo nelaukta staigmena. Ji žavėjosi naujomis dainomis, menišku jų atlikimu ir puikia laikysena bei vaidyba. Jų vaidybiniai gabumai nustebino ir koncerte buvusią aktorę a.a. Dalią Juknevičiūtę, kuri tuoj juos pakvietė vaidinti Ostrausko "Kvartete". Paskui juos kviestė dainuoti į įvairius JAV miestus.

1974 m. rudenį Vytautas Nakas išvyko į Vokietiją, tad beliko tik duetas: Nerija ir Bernardas. Šis duetas neiširo iki šių dienų. Juodu jau yra dainavę ne tik įvairiuose JAV ir Kanados miestuose, bet taip pat Pietų Amerikoje ir Australijoje.

Jųdviejų koncertai Australijoje įkvėpė G. E. Kazokieneį aprašyti spaudoje ne tik koncertus, buvusius Melbourne ir Synejuje, ne tik nuoširdžiai pasigėrėti šiais dviem dainininkais, bet ir pamąstyti apie lietuvišką dainą. Jos straipsnis buvo "Mūsų pastogėje" 1977 m.. Nr. 4. Autorei sutikus, čia perspausdiname tą šen ar ten truputiuką aptrumpintą straipsnį.

Redaktorius

Nerijos Linkevičiūtės ir Bernardo Prapuolenio duetų koncertai Melbourne tuoj po

Lietuvių Dienų, o po to Sydnejuje yra išskirtiniai. Išskirtiniai jie yra gal ne tik dėl aukštesnės kokybės, bet ir dėl to, kad juose dainininkai pirmą kartą per visą mūsų išeivijos laikotarpį pateikė mums lietuvišką dainą naujai, šviežiai, dar negirdėtai.

Nerija, nors stipriausia ir sodriausia yra kaip mezzosopranas, turi ypač platų diapozoną, vedantį į sopraninę skalę. Gal dėl to pradžioje ir buvo treniruota kaip sopranas. Ji visad parodo daug šilimos, yra spontaniška ir sugeba balsui priduoti įvairiausių atspalvių. Kartais ji tai pasiekia niuansuodama balso perteikimą, bet kartais vien tik balso amplitudės puikiu apvaldymu. Jos balsas gali skambėti ir labai dramatiškai, grasinančiai, ir šilčiausiai meilės dainose, ir plačiai bei gyvybingai pergalės pareiškimuose. Ir visa tai taip lengvai, lyg ir be pastangų.

Bernardas, lyrinis baritonas, yra kitokio temperamento dainininkas. Jo balsas daug lygesnis, ramesnis, jis atlieka savo partijas intelektualiau, nesiduoda išmušamas emocijų. Jo muzikiniai frazavimai yra išsvartyti, matyt, ilgokai ieškoti.

Bet visas gražumas išgaunamas jiems dainuojant kartu. Jie lyg kuria vieną paveikslą: Bernardas komponuoja, stato, o Nerija tapo, nesigailėdama spalvų, pagražinimų, išdailinimų. Abu jie dainuoja Čikagos lietuvių operoje. Turėjome mes kviestinių operos dainininkų iš įvairių kraštų ir anksčiau, tačiau jie visi, lyg susitarę, mums dainavo operinius dalykus, išmokus per savo mokytojus. Ir liūdniausia buvo tai girdėti iš solistų, atvažiavusių iš Lietuvos. "Libiamo nei lieti calici che la bellezza infiora..." O jei ir pasitaikydavo lietuviška daina, tai lyg ir primestinė, atsiprašymui, daug kartų girdėta ir jau visų klausytojų išmokta.

Visą vokalinių repertuarą galima stambiai suskirstyti į tris dalis: klasikinių, lengvąjį ir lietuvišką.

Klasikinių repertuarą sudaro klasikinės pripažintų kompozitorių dainos: Schumann, Schubert, Mozart, Verdi, Rossini ir kt. Yra

nuomonių, kad daina (ar net ištisos operos) turi būti atliekamos originalia kalba. Tiems, kurių pagrindinis dėmesys kreipiamas į dainos muzikalinę struktūrą, dainos turinys nesvarbus; tiems, kurie riša dainos struktūrą su turiniu, mintim ir sprendžia apie dainą, žvelgdami į visumą, žodžiai yra svarbu. Atliekant dainą suprantama kalba, iš tikrųjų perteikiama dviejų menų sintezė – muzikos ir poezijos. Galima ilgai ginčytis, kaip geriau kur dainuoti, ir tai priklauso daugiausia nuo auditorijos, tačiau neginčytina, kad originalioji sukurtos dainos kalba geriau atskleidžia ir tos dainos, ir tos tautos charakterį, negu vertimas. Klasikinių kompozitorių kūriniai dėl savo lygio ir prieinamumo dainuojami visame pasaulyje, ir jie yra tiltai, kurie priartina klausytojus prie tų tautų kultūrinio lobyno.

Lengvąją repertuaro dalį sudaro ypač populiarios dainos, dabar išplitusios po visą pasaulį. Tai džiazas, beat arba ir romantiškos melodijos, bendru vardu vadinamos kitsch. Šiuo mūsų gyvenamu laiku, kai radijo ir televizijos pagalba bet kur sudainuota, ar išrėkta, ar iššvilpta melodija momentališkai prigyja masėse, šio žanro dainos yra užtvindžiusios žemę. Jos neturi meninės vertės, nereikalauja jokio muzikalinio susikaupimo, o yra viena iš mažiausiai kenksmingų priemonių viskuo aprūpintam nepersidirbusiam jaunimui išleisti susikaupusią energiją, rėkiant, kaukiant, draskantis. Kitsch repertuare yra ir ramesnių dainų, lengvų, menkų melodijų, kurias ir vyresnės kartos žmonės gali toleruoti vien dėl mažesnio garso. Suklijuotos šitos kitsch dainelės yra dažnai bemokslų, žodžiai pigiai ir saldžiai pridėti, kartais turi kokią prasmę, kartais ir ne, bet jas lengva išmokti. Jos visos populiarios yra dėl to, kad sukurtos muzikaliai neišsilavinusių autorių, skirtos muzikaliai neišsilavinusioms masėms. Jos pavojingos dėl to, kad užgožia dainas, turinčias meninės vertės, lygiai kaip pigios knygos užtvindo klasikus, pigūs menkos vertės kriminaliniai ir seksualiniai filmai išstumia iš scenos menišką filmus. Psichologiniu ir sociologiniu atžvilgiu, kad ir toks kitsch'o dai-

navimas yra žymiai geresnės kategorijos užsiėmimas, negu narkotikų naudojimas, langų daužymas ar žmonių užpuldinėjimas, tačiau meniniu atžvilgiu, internacionalinis kitsch'as yra baisi epidemija, žalojanti jaunų žmonių meninį skonį, išstumianti aukštesnės vertės kūrinių iš repertuaro ir pagaliau niveliuojanti bet kokią geresnės dainos ar bet kokio muzikos kūrinio poreikį.

Trečioji vokalinio repertuaro dalis yra lietuviška daina. Kas yra lietuviška daina, yra didelis klaustukas klausytojams, dainininkams ir dažnai net patiems solistams... Kadangi mūsų muzikologai niekad iki šiolei tuo klausimu nėra pasisakę, ir mes su savo renginiais esame įkliuvę į labai nemalonų akligatvį, drįstu pagaliau pasakyti tiesos žodį, tikėdama, kad žmonės su muzikinėmis kvalifikacijomis ir žmonės, vadovaujant muzikiniams pasirodymams, aktyviai parems šitą mintį būsimuose savo darbuose.

Tai kas gi yra toji lietuviška daina? Pirmiausia, deja, reikia ir tai pasakyti, kad lietuviški žodžiai dar nesudaro lietuviškos dainos. Taip pat reikia dar pridėti, ypač jauniems dainininkams, kad mamos ar bobutės dainuotos dainos Lietuvoje dar nebūtinai yra lietuviškos. Daug lenkiškų ir rusiškų romansų buvo išversta į lietuvių kalbą pačių mėgėjų dainininkų, kupinų geros valios, bet be muzikalinio supratimo ir visiškai nenumatant blogų ir ilgalaikių pasekmių. Kas yra lietuviška, tai yra vidinė dainos sandara, įskaitant ir melodijų derminę sandarą, jų asimetriškumą, autentiškas kadencijas, tipišką muzikinę ritmiką ir metrą, priimtus intervalus, būdingą intonavimo procesą bei dainavimo procese atsirandančius melodijų variantus. Bet prie muzikinės konstrukcijos kiekviena daina turi lygiagrečiai ir poeziją – žodžius, kurie yra irgi labai būdingi lietuvių tautai. Iki šiolei turima lietuvių kultūra yra kaimo kultūra, o dainos visai neabejotinai yra kaimo kūrinys. Anoniminiai autoriai turėjo būti ir prieš kelis šimtmečius, tačiau liaudis kūrinius priima, ką dar prideda ar atmeta, pataiso ir taip natūraliai atsirenka. Dainos, muzikaliai psichologiškai ar bet kuria kita prasme neati-

tinkančios dainininkų, paprasčiausiai nepri-
gyja. Taigi ką mes turime iki šiai dienai,
yra autentiška ir lietuviška, skirtinga nuo
kitų tautų. Reikia prisipažinti, kad net mes,
Lietuvoje gimę ir ten praleidę jaunystę ar
vaikystę, didelio dainų krovinio neturime,
bet dažnai galime intuityviai atskirti lietu-
višką dainą nuo svetimos ir be jokių moks-
lų. Senosios lietuviškos dainos yra ribotos
amplitudės ir apdainuoja savo aplinką:
mergelės darbus, lūkesčius, nusivylimą,
bernuželio jojimus ir uliojimus. Tai negi
mes ir toliau dainuosime apie palšus jau-
čius ir girnų malimą, kaip prieš keletą
šimtmečių kaimo jaunimas dainavo? Nepa-
kenktų ir tai, nes iš tikrųjų labai retai kas
tas dainas girdėjo. Jos skamba ypač archa-
iškai ir įdomiai, bet yra ir kitokių. Naujieji
lietuvių kompozitoriai kuria ir toliau, rem-
damiesi lietuviška liaudies daina, eidami
toliau į praeitį ir perdirbinėdami lietuvišką
dainą moderniai. Ir kitų tautų didieji kom-
pozitoriai rėmėsi savo tautos menu: Beetho-
venas yra vokiškas, Stravinskis rusiškas,
Sibelius suomiškas, nors ir nebūtina cituoti
liaudies muziką akiai. Su lietuvių dainom
problema yra daug didesnė, nes, deja, ne-
turėjom laiko net liaudies dainas pakanka-
mai išrinkti, išnagrini, neturėjom pakan-
kamai kompozitorių, kurie lietuvišką dainą
apšlifuoti ir perteiktų koncertine forma. Ta-
čiau negalima pasakyti, kad visai nieko
nėra. Yra, tik ne tiek gausiai, kaip kitų tau-
tų, seniai gyvenančių nepriklausomą kultū-
rinį gyvenimą.

Čia solistai ir susiduria su uždaviniu:
reikia ieškoti, reikia pradėti susirašinėjimus
su kolegomis visame pasaulyje, norint gau-
ti gaidų, o mokytojų, kurie išmokytų lietu-
viškos dainos, išėivijoje nėra. Pagaliau dar
ir akompaniatoriaus klausimas. Retai kas iš
dainininkų ir stengiasi: vis tos pačios gėlės
iš šieno ar bernužėlis besivoliojās jau gir-
dėti gal septyniasdešimt metų. Todėl solis-
tai dažnai renkasi klasikinį, saugų repertu-
arą: gaidų yra, mokytojų yra – tik dainuok.

Bet ar taip problema išsprendžiama?
Kaip jau anksčiau teigėme, klasikinė daina
yra lyg tiltas į tautą, atveriantis tos tautos

lobyną. Dainininkai yra lyg propaguotojai
tų kultūrų. Ar mums, trijų milijonų tautai,
reikėtų propaguoti meną ir kultūrą 30, 50
ar 250 milijonų tautos, nekreipiant dėmesio
į savo tautos lobyną?

Dėl šitos priežasties aš ypač džiaugiau-
si, kai Nerija Linkevičiūtė ir Bernardas Pra-
puolenis savo duetų koncerte Melbourne, o
ypač Sydnejuje, mums padovanojo tiek
daug lietuviškų naujų dainų: Šimkaus, Gai-
levičiaus, A. Račiūno ir išimtinai įdomias
Dariaus Lapinsko bei paties Bernardo Pra-
puolenio. Jie lyg pravėrė duris į tolimesnę
ateitį: tik eikite ir ieškokite – atrasite.

Daug kas gali pasakyti, kad dainininkas
nėra kompozitorius, kad tai išimtinis daly-
kas, jei pats vokalistas dar gali ir ką su-
komponuoti. Daug čia yra tiesos, bet pačia-
me pagrinde didelis noras, interesas atveria
akis ir pastumia į tolimesnį – kompozito-
riaus darbą, tiesiogiai ar netiesiogiai suriš-
damas vokalistą su pačiais kompozitoriais.

Kalbant ta pačia lietuviškos dainos te-
ma, norėtūsi dar paminėti, kad mūsų chorų
repertuaras yra lyg imunizuotas nuo sveti-
mų kultūrų įtakų dėl tos paprastos priežas-
ties, kad medžiagos ilgai ieškoti nereikia ir
svetimybės suharmonizuotoje dainoje žy-
miai aiškesnės. Daug blogiau reikalai stovi
su pavieniais solistais, mėgėjais ir jaunimu.
Jaunimas turi daug entuziazmo, nori dai-
nuoti, vaidinti, bet neturi nuovokos apie lie-
tuviškas dainas. Čia atsakomybė krinta va-
dovams, kurie pagaliau turėtų atrasti laiko
ir paieškoti tinkamo repertuaro, o ne pasi-
tenkinti čia pat po ranka esamu kitsch'u.

Nežinia, kiek mums dar skirta čia pabū-
ti, bet likusį laiką reikėtų ne veltui praleisti,
bet dėti pastangų jaunuomenę išamoninti
lietuviškos kultūros identitetu. Jei mes to
nepadarysime, niekas už mus jau nepada-
rys. Jaunieji paskęs internacionaliniame
kitsch'e be jokių lietuviybės pėdsakų arba
dainuos klasikinės dainas drauge su kitais
pasaulyje dainuojančiais vokalistais, at-
skleisdami kitų tautų dainos grožį. Ir veltui
ieškos ko nors naujo ir originalaus... O lie-
tuviška daina, pagal M. K. Čiurlionio žo-
džius, "tarytum brangaus marmuro uolos,

ISPŪDŽIAI PO SEPTYNERIŲ METŲ

A. SAULAITIS, S.J.

Straipsniu mūsų spaudoje pasirodęs asmuo natūraliai siekia skaitytojams įteikti išsamias ir išdailintas mintis, kurioms, žinant mūsų polinkį tuoj "kibtis", nebūtų galima daug ko prikišti. Šiuo atveju, straipsnis diskusinio pobūdžio, rašytas septintųjų metų pabaigoje, po daugiau kaip šešerių metų toli nuo Šiaurės Amerikos, kuriame išrašyti kai kurie pirmieji išpūdžiai, į JAV lietuvių tarpą įsijungus 1977 vasaros pradžioje.

Tautinės nuotaikos. Atrodo, kad pažiūra į etnines grupes Jungtinėse Valstybėse suka naujon ir nepalankion kryptin. Tai galima jausti iš spaudos, iš žmonių nuotaikų ir iš vėl atsirandančių jaunų žmonių, kurie savo (savo tėvų) tautybės gėdisi. Kartu su pilietinių teisių sąjūdžiu prieš 15 ar daugiau metų kilo ir etninių grupių nuotaika, ir viešasis pasirodymas krašto gyvenime. Tada buvo madinga ir naudinga kalbėti apie pluralistinę ar daugialypę kultūrą. Bet juodukų proporcinis įvedimas ne tik į mokslo įstaigas ir viešąjį gyvenimą, o kartu ir į ekonominę sistemą pradėjo ne tiek nuvilti idealistus, kiek apsunkinti pačią kapitalistinę sistemą. Tur būt, iš ten prieš keletą metų, vos pasiekus 200 m. Nepriklausomybės šventę, pradėjo žemyn į liaudį leistis daugiau neigiamos nuotaikos.

Amerikos visuomenė paliesta dar dviejų įtakų. Kaimynės Kanados dvikalbiškumas ir Kvebeko provincijos galimas atskilimas laikomas pavyzdžiu, kuriuo JAV neturėtų sekti (nors, aišku, JAV tautinės grupės nėra taip patogiai geografiškai sukoncentruotos). Matydami, kad Kanada neteks

---

laukiančios tik genijaus, kuris mokės iš jų pagaminti nemirštančius veikalus".

Nerijai Linkevičiūtei ir Bernardui Prapuoleniui, pradėjusiems eiti tuo keliu ir mums praktiškai tą kelią pademonstravusiems, nuoširdus ačiū.

vienybės dėl etninių priežasčių (bent taip suprantama, nors jos galėtų būti visai ne tautinės), amerikiečiai jaučia, kad tautybes pabrėžti reikėtų skaldyti vienybę krašto, kurio šūkis yra "E pluribus unum", pabrėžiant šį kartą ne vidurinį žodį, o paskutinį.

Daugelis anglosaksų ir kitų yra neigiamai paveikti ir net įskaudinti didmiesčiuose viešai vartojamomis dviem kalbomis – ispaniškais įrašais autobusuose, pastatuose, traukinių bei autobusų tvarkaraščiuose ir panašiai. Kol tautybių taip nesimatė arba buvo tik "įdomios", jos galėjo būti toleruojamos ar net skatinamos.

Iš tautinių grupių pusės, atrodo, reikės persiorientuoti į naują idėjinę struktūrą tokiom nepalankiom sąlygom atsverti. Kaip žinoma, šio šimtmečio pradžioje ir vėliau rimti sociologai atsisakė "melting pot" (katio) sąvokos tautybių reikalui apibrėžti, nes tautybės savaime netirpo (pavyzdžiui, šiandien Illinois valstybėje yra milijonas pirmos ir antros kartos asmenų, o kalbančių namie neangliškai yra pusantram milijonui). Liaudyje ta sąvoka išliko daug ilgiau, ir šiandien jau nebetiktų, nes, spėčiau, nebepakaktų tik leisti tautybėms ištirpti, o reikia jas koku nors būdu spausti, ypač netiesiogiai. Kad tas spaudimas vyksta, galima matyti, kad yra universitetų studentų lietuvių, beveik trečios kartos, kurie gėdisi savo tautybės ne dėl to, kad jų tėvai buvo imigrantai ir bemoksliai (nes buvo išsilavinę – ir šiame krašte). To antrosios kartos elgesio nebėra (angliškai "second-generation syndrome"), vietoj jo atsirado kitu pagrindu nenoras būti "etniku".

Kaip pirmoji karta išlaiko savo tautybę daugiausia dėl socialinių ir ekonominių priežasčių, antroji ir trečioji daugiau dėl kitų, taip ir pirmajai lietuvių kartai (pokarinei) nykstant, reikės tvirtinti kitus pagrindus, ypač kad daugumoje didmiesčių, kuriuose buvo ar tebėra lietuviškos salos, nebėra didesnių geografinių vietų, kurio-

se gyventų daug lietuvių. Besikeičiančios kaimynystės ir net valdžios projektai (keliai, statybos ir pan.), kartais sąmoningai daromi kuriai nors tautinei grupei išblaškyti (kaip italų Bostone) išbarstė lietuvius po priemiesčius, iš kurių sunkiau susiburti. O vis dėlto įvairių tautybių vadovai sako, kad tautinei grupei išsilaikyti reikalinga kur nors didesnės etninės grupės vienoje geografinėje vietoje.

Religinės nuotaikos. Jeigu autorius neklysta, per tą laiką lietuvių tarpe padidėjo rūpestis religine išėivijos padetimi tarp suaugusiųjų ir tarp jaunimo. Ne būtinais religinės veiklos, bet dvasinio atsinaujinimo prasme. Tai gali būti jaunosios kartos įnašas, paremtas ryšiais su vietinės Bažnyčios nuotakomis ir atsinaujinimo kryptimi, su kuria vyresnieji dvasiškai ir pasauliečiai mažai ryšių turi. Beveik simboliškai tokią nuotaką išreiškia vienas "Laiškų lietuviams" premijuotų straipsnių užvardinimas: "Mes norime matyti Jėzų", ir jaunimo vadovų tarpe girdisi balsų, kad šiuo metu turėtume labiau pabrėžti lietuviškosios krikščionybės krikščioniškąją dalį. Taip pat gali būti, kad Lietuvių Katalikų Bažnyčios Kronika, plačiai žinoma ir skaitoma, irgi įnešė dvasinio rūpesčio pradus, neatsiskirdama ir nuo lietuviškųjų.

Rūpestis atitolusiais. Daugiau negu anksčiau spaudoje, posėdžiuose, pokalbiuose girdima apie rūpestį mišriomis šeimomis, atitolusiais ar atkritusiais arba atstumtais lietuviams. Pokariniai lietuviai atrado Pensilvanijos angliakasių Lietuvą (ir gal ne taip lengvai lygiagrečią lietuvišką veiklą savame mieste ar vietovėje). Daugiau čia gimusių ir užaugusių kuria mišrias šeimas, kurių abu nariai nori laikytis lietuviškos bendruomenės, bet neįstengia arba neturi iš kur pradėti. Vėlesnieji ateiviai panašėja į senesnius labai sparčiai, o visuomenės veikėjai, gali būti, nespėjo persiorientuoti naujai padėčiai.

Lietuvių kalbos vartojimas jaunesniųjų kartų tarpe vis silpnėja, ir tuo rūpinasi visi, dažniausiai nežinodami, ko griebtis, nes

grynai tautinių raginimų nepakanka. Čia prisimenu Brazilijos vokiečius, prieš 150 metų emigravusius iš savo krašto. Jų dauguma išlaikė vokiečių kalbą be jokio tautinio motyvavimo, be jokių ryšių su dabartine Vokietija, grynai kaip pačios darnios šeimos ir, sakyčiau, širdies reikalą. Ar nevertėtų lietuviams į tai pažvelgti, nors sociologiškai šeima JAV-se ar kitame moderniajame krašte kitokia, negu kaimiškesnės kultūros aplinkoje.

Jaunimas. Septynerius metus nebendraavęs su S. Amerikos jaunimu, pastebi, kad ši nauja karta daug atviresnė, paprastesnė, negu ankstyvesnioji, jų vyresni broliai ar seserys. Pastebima ir kalboje išsireiškimų ir viešai aptariamų temų, kurios seniau mišrioje grupėje ar iš vis prie kitų nesvarstytos. Ši karta daugiau išsilavinusi mokykloje ir aplamai pasaulio reikaluose, tuo pačiu ir ramesnė, ir ne tokia veržli. Nežinia, kokia būtų priežastis. Su gyvesniais ir aštresniais jaunimo vadovams sunkiau, bet ir galimybės kitokios visą energiją įjungti geron pusėn. Kol kas nesimato, kad tėvai ar jaunimo vadovai (kalbant apie organizacijose dalyvaujančiuosius) sugebėtų jaunesniosios kartos gerą valią ir atvirumą tinkamiau įjungti.

Lietuviškumui ugdyti labai teigiamas reiškinys yra didesnė sąmonė JAV lietuvių tarpe ryšium su lietuviais kituose kraštuose. Atgijo susidomėjimas Vasario 16 gimnazija, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pastangomis per eilę metų lėtai ir tvirtai grindžiami pagrindai nuojautai, kad lietuvių yra visur ir kad jie ne blogesni už mus. Menininkų ir kitos kelionės, visuomenės akyse regimos jau beveik dešimtį metų ir nemažėjančios, pasiekia savo pagrindinį tikslą, kuris yra ugdyti *savo* (o ne aplankomųjų) sąmonę apie lietuvius išėivijoje ir apie lietuvių tautos gyvastingumą.

Šiomis trumpomis pastabomis norėta pasidalinti pirmisiais išpūdžiais. Nežinia, ar reikia sekti patarle, kad pirmieji išpūdžiai paprastai klaidingi, ar kad pasitiktum pirmuoju savo pojūčiu.

VILIJA EIVAITĖ

Vilija Aleksandra Eivaitė baigė meno studijas 1976 m. Illinois universitete, gaudama aukščiausią įvertinimą. Vėliau gilino studijas Čikagos Meno instituto mokykloje.

Yra dalyvavusi keliose meno parodose: Čiurlionio galerijoje (Jaunimo Centre), Hyde Park Art Center, University Club of Chicago, Mitchell Museum (Mt. Vernon, Illinois), Čikagos Meno institute, Artemesia galerijoje ir kitur. Priklauso Lietuvos Moterų Dailininkių draugijai ir Artemesia Fund galerijai.

Šiuo metu dirba savo srityje ("graphic designer"), kartu talkindama ir lietuviškai spaudai, yra "Ateities" žurnalo redakcinio kolektyvo narė – rūpinasi menine žurnalo išvaizda. Taip pat ji piešia įvairius plakatus ir kitokiais būdais padeda meno srityje visiems, kas į ją kreipiasi.

Vilija yra baigusi Čikagos Aukštesniąją lituanistinę mokyklą, šoko tautinių šokių grupėje "Grandyje" ir Jaunimo Centro ansamblyje, priklausau jūrų skautėms ir dabar yra akademikė-filisterė.

PONIA AR ŽMONA

D. BINDOKIENĖ

Praėjo šaunus renginys, ir laikraščiuose mirga pagyrūniški aprašymai. Dažnai tuose aprašymuose randame išskaičiuotus svečių titulus ir pavardes maždaug taip: dalyvavo nusipelnęs visuomenės veikėjas Jonas Šilkinis su ponia, organizacijos pirmininkas su ponia, daktaras A. Šiaučius su ponia ir t.t. Beskaitant nusišypsai: tai šelmiškai tie veikėjai, pirmininkai ir daktarai! Eina į parengimus su kažkokiomis poniomis ir dar sėdi už garbės stalo... Pasirodo, kad tos partnerės buvo ne kažkokios egzotiškos, bijančios savo pavardes viešai paskelbti ponios, o tik žmonos. Ir ponas visuomenės veikėjas atėjo su žmonele, su kuria jau apie trisdešimt metų kartu gyvena, ir pirmininkas atsivedė savo jaunamartę, ir daktaras...

Kodėl ta maišėtis? Kodėl nepasakyta, kad tie svečiai su žmonomis renginyje buvo? Kartą tai paklausiau Tėvų komiteto pirmininką, kuris mokyklos baliuje prie mikrofono minėjo svečių pavardes ir bevardes ponias. "Taigi, – sako, – ponia kažkaip garbingiau, iškilmingiau skamba. Moteris gali dar išsižeisti, viešai žmona pavadinta". Tai tau ir paaiškinimas. Nežinia, ar juoktis, ar ne. Tačiau ar ne tik panašiais motyvais vadovaujasi anie renginių korespondentai? Ar tikrai ponia garbingesnis žodis, kaip žmona?

Sakykime, kad Šilkinienė yra žinomesnė veikėja už savo vyrą. Kaip tada būtų sakoma? Parengime dalyvavo visuomenės veikėja Rūta Šilkinienė su ponu? su vyru? ar dar kitaip? Niekur neteko skaityti ar išgirsti, kad tokia ir tokia moteris renginyje dalyvavo su ponu...

Kodėl nebūtų galima dalyką supaprastinti ir pasakyti, kad svečių tarpe buvę Jonas ir Rūta Šilkiniai? Tada abiem suteikiamos lygios teisės, lygi pagarba, neiškeliant vieno, nesumenkinant kito. Jeigu kuri pavardė verta paminėjimo spaudoje, vadinasi, žmogus visuomenei žinomas, kuo nors pagar-

Isaac Newton (1642-1727)

(250 metų nuo jo mirties)

J. Venckus, S.J.

Buvo ir yra pasaulyje žmonių, kurie žiba kaip žvaigždės danguje. Tokios žvaigždės, kurios vis neužgęsta, yra pvz. Michelangelos, Beethovenas, Mozartas – muzikos ir meno srityje. Gamtos moksluose šviesiai spindi Galilėjus, Kopernikas, Kepleris; biologijoje – Pasteuras, Kochas, Flemingas ir

---

sėjęs, todėl nėra reikalo dar kartą išvardinti visus jo nuopelnus, titulus, žmonai paliekant tik pilką, nereikšmingą vietelę – bevardės ponios rolę. Net išvardinant kurio veikėjo ar šiaip svarbaus asmens nuopelningus titulus, galima kitaip ir su jo žmona supažindinti. Pvz.: Dalyvavo Jonas Šilkinis su žmona Rūta, organizacijos pirmininkas, daktaras, veikėjas su žmonomis ir pan.

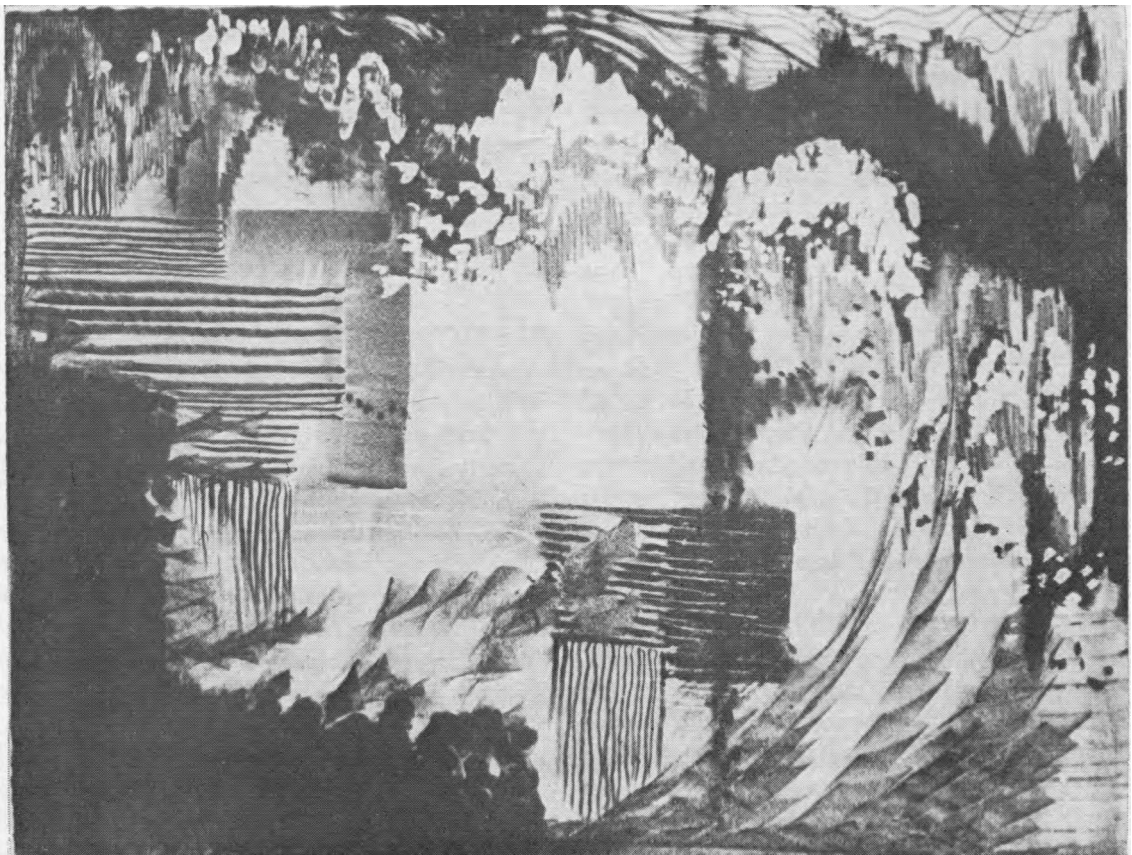
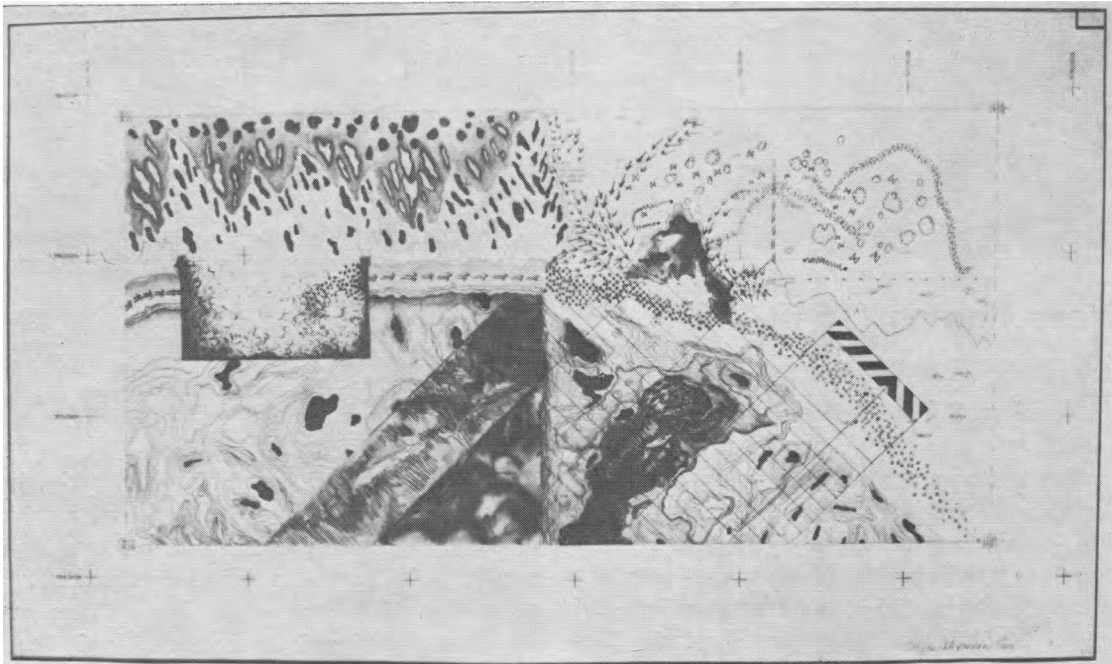
"Dabartinės lietuvių kalbos žodynas" apibūdina žmoną kaip ištekėjusią moterį, pačią. Apie poniją sakoma, kad tai "laisva, savarankiška moteris; ištekėjusios moters pavardės priedėlis". Vadinasi, Šilkinio žmona yra neginčijamai Šilkinienė, bet šalia jo sėdinčioji ponija gali būti ir ne žmona. Nežinau, kaip į šią problemą žvelgia mūsų kalbininkai, bet, mano nuomone, laikas atsikratyti slaviškomis savybėmis ir ištikimumu, kad žodis žmona (lyg angliškasis "housewife") gali moterį pažeminti, kad jis yra kažkaip negarbingas, per prastas. Geriau yra būti savo vyro žmona, negu bevarde ponija!

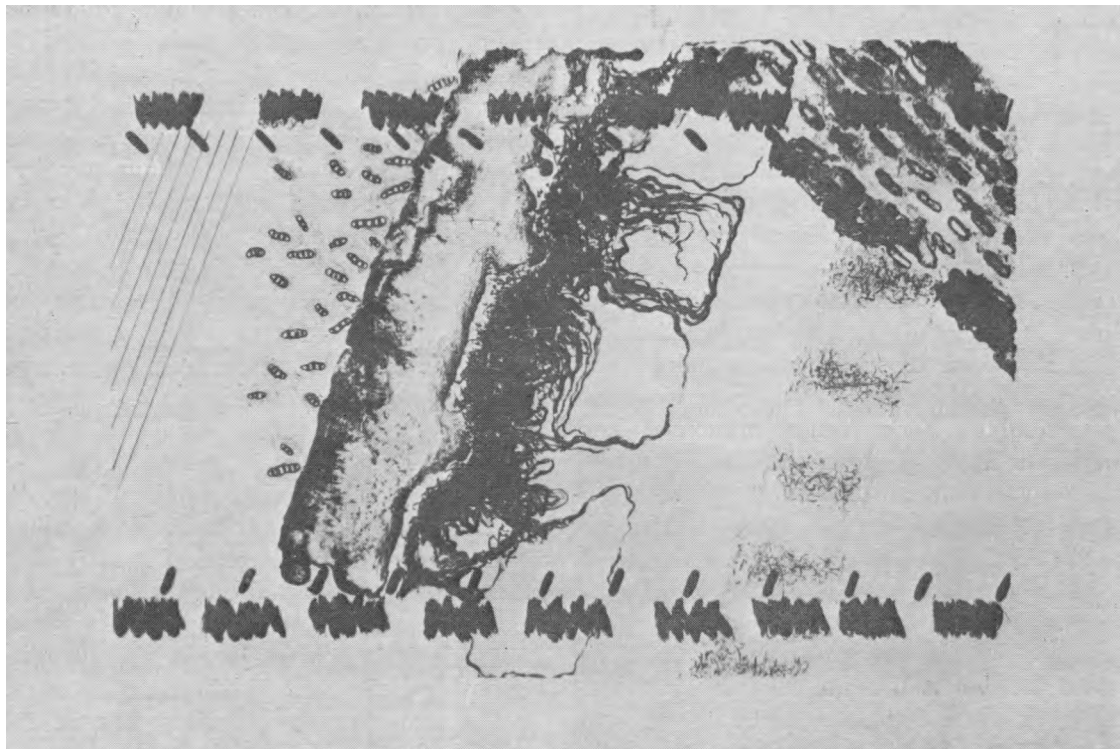
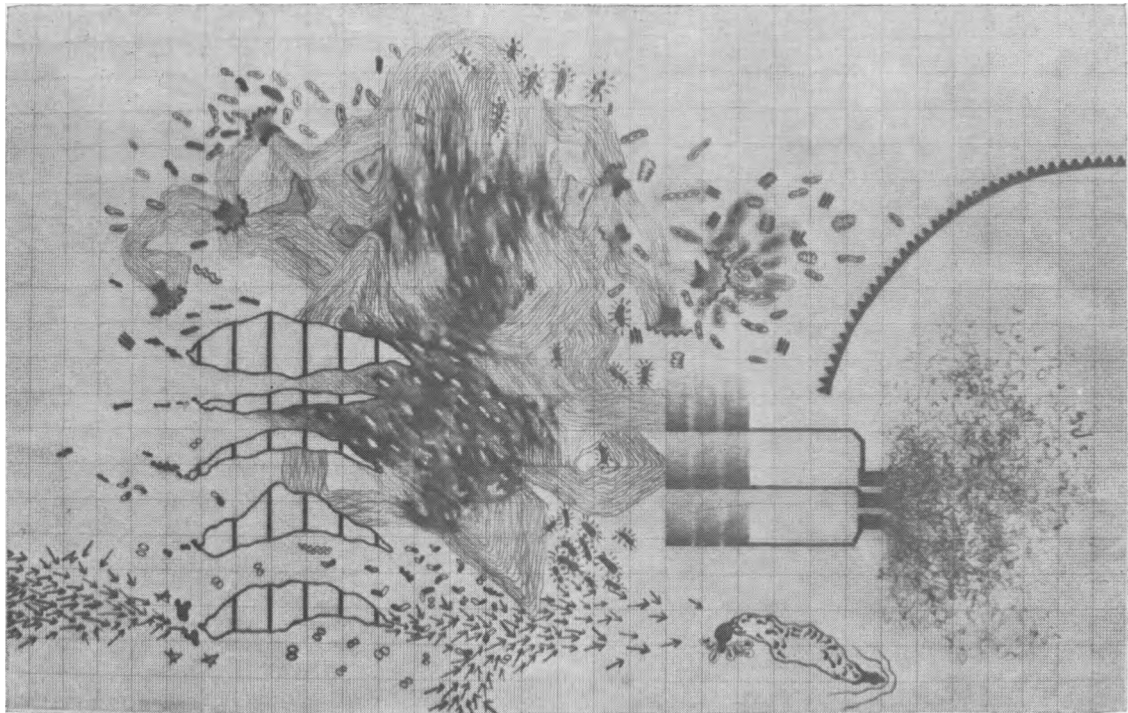
t.t. Jie praturtino mūsų pasaulio vaizdą, jie tartum padidino pasaulį, atrasdami naujus žvaigždynus, kurių spinduliai keliauja šimtmečiais, iki pasiekia mūsų žemę. Kartais pagalvoji, kad tie žmonės buvo Dievo apdovanoti ypatingais gabumais, kad jiems buvo lengva atlikti tuos nuostabius darbus. Garsaus astronomo Keplerio regėjimas buvo labai silpnas, vaikystėje jo rankos buvo nesveikos, bet jis sugebėjo pamatyti tolimiausias žvaigždes, nustatė planetų takus. Visuomet tokiais atvejais kyla klausimas: ar tai Dievo dovana, ar paties žmogaus pastangų vaisius. Tur būt, geriausias atsakymas būtų – abiejų. Atlikti dideliems darbams reikalinga ir Dievo pagalba, ir žmogaus pastangos.

NEWTONO GYVENIMO BRUOŽAI

Atrodo, kad mes visi norime pažvelgti į didelių žmonių užkulisinį gyvenimą. Manome, kad gal surasime kokią nors paslaptį, pamatysime, kodėl ir kaip jie sugebėjo atlikti tokius nepaprastus darbus. Jeigu aš jokia ypatingu būdu nepasižymėjau, tai gal nesuradau priemonių, gal nemokėjau tinkamai gyventi, gal nemokėjau laiko sunaudoti? Teisingai Franklinas yra pasakęs: "Žmogus yra tiek vertas, kiek vertas yra jo laikas". Jeigu kas savo laiko nebrangina, tai nėra jo kiti nebrangins. Tuščiai praleistas laikas ir patį žmogų padaro tuščią.

Newtonas gimė tais pačiais metais, kaip mirė Galilėjus – 1642. Jis gimė dviem mėnesiais per anksti, užtat buvo toks mažytis,

Vilijos Eivaitės grafikos ir litografijos darbai

Izaakas Newtonas

kad tilpo į rieškučias. Jo gimimo vieta buvo nedidelė vietovė Woolstrop, netoli Nottingham miesto, Anglijoje. Tėvas jau prieš porą mėnesių buvo miręs, kai gimė sūnus. Tėvas buvo visai nemokytas ir turėjo tik labai mažą ūkelį. Kai vėliau karalius norėjo Newtonui už nuopelnus suteikti "sir" titulą, kilo klausimas, kokia yra Newtono genealogija. Tada buvo manoma, kad mokslininkai ir kiti žymūs žmonės gali kilti tik iš aristokratiškų šeimų. Ilgai buvo ieškota, kol jo genealogijos medyje buvo surastas kažkoks riteris. To ir užteko.

Mažasis Newtonas jau beveik nuo pat pradžių savo vaikystės augo be tėvų. Kaip jau minėjome, tėvas mirė, dar jam negimus, o motina, po trejų metų vėl ištekėjusi, vaiką atidavė auginti savo motinai.

Pradžioje vaikas mokėsi vaikų darželyje. Sulaukęs 12 m. amžiaus buvo įrašytas į King's kolegiją Grantham miestelyje.

Kolegijoje pabuvo dvejus metus ir turėjo grįžti namo motinai padėti, nes mirė tėvis. Tačiau visi pamatė, kad vaikas ūkio darbams netinka, nors buvo labai nagingas, tapo geru staliu, darė visokius įrankius. Tie staliaus darbai vėliau jam išėjo į naudą, nes, išradęs teleskopus, pats galėjo pasigaminti jiems reikalingus įvairius pastovus. Motina, pasitarusi su giminėmis, 1650 m. vėl pasiuntė vaiką į King's kolegiją. Studijuodamas pradėjo draugauti su viena mergaite, bet toji mergaitė, jį geriau pažinusi, atsisakė tekėti, nes puikiai suprato, kad jam labiau rūpi ir rūpės teleskopai, negu žmona. Vėliau draugavo su kita, bet ir toji draugystė pasibaigė panašiai, kaip ir pirmoji. Visą gyvenimą jis pasiliko nevedęs. Jis tikrai padarė tas mergaites laimingas, kurios už jo neištekėjo. Ne šeimos gyvenimui jis buvo skirtas.

1661 m. baigęs viduriniąją mokyklą, įstojo į Cambridge universitetą. Kadangi buvo neturtingas ir negalėjo užsimokėti už mokslą, tai universitete tarnavo, gaudamas pinigų pragyvenimui ir užsimokėjimui už mokslą. Jis klausė garsiojo matematiko Brewster paskaitų. Profesorius tuoj pastebėjo Newtono talentus ir vadovavo jo studijoms. Apie Newtoną negalima pasakyti taip, kaip paprastai sakoma: baigė mokslus, gavo diplomą ir pradėjo mokslinį darbą. Jis drauge ir mokėsi, ir padarė įvairius išradimus. Jau 1664 m. jis atrado šviesos spektrą, t.y. kad paprasta šviesa pasidalina į įvairias spalvas, taip kaip saulė, atsimušusi į lietaus lašus, duoda vaivorykštę. Tas reiškinys vadinamas refrakcija, tai yra spindulių lūžimas, kuris priklauso nuo medžiagos tirštumo: spindulys gali eiti per dujas, per vandenį, per stiklą. Po šio išradimo jis gavo bakalauro laipsnį. Tuoj pat išvažiavo namo, nes Cambridge paplito maro liga. Būdamas namie, taip pat dirbo mokslo srityje ir tarp kitko išrado diferencialinį bei integralinį skaičiavimą.

Sužinota, kad ir Leibnizas beveik tuo pačiu metu išrado tą patį skaičiavimą. Kilo ginčas, kam priklauso pirmenybė. Žinoma, čia svarbiau buvo ne tai, ar Newtonas,

ar Leibnizas buvo išradėjas, bet: ar Anglija, ar Vokietija. Tarptautinis mokslininkų teismas ši klausimą išnagrinėjo ir paskelbė, kad juodu nepriklausomai vienas nuo kito padarė tą atradimą, todėl abiejų nuopelnai vienodi. Ta pati garbė priklauso ir Anglijai, ir Vokietijai.

1668 m. Newtonas gauna magistro laipsnį ir tuoj paskiriamas profesorium Cambridge universitete. Dabar jau jam pasibaigė piniginiai rūpesčiai, gavo gerą atlyginimą, kuris vis augo, kol pagaliau jis tapo labai turtingu.

AR SUDERINAMAS MOKSLAS SU RELIGIJA?

Norint atsakyti į šį klausimą, reikia pažvelgti į atskirus mokslus. Kai kurie mokslai yra vadinami *aprašomieji* (descriptive): botanika, zoologija, antropologija ir pan. Čia reikia skirti du dalykus: grynus faktus, kurie yra tie patys visiems – ir tikintiems, ir netikintiems. Čia nėra prieštaravimo, pavyzdžiui, net tarp komunistų ir krikščionių. Kitas dalykas yra tų faktų aiškinimas. Tikintieji krikščionys čia tuoj prisimins, ką šv. Paulius rašė laiške romėnams (Rom 1: 18-23): "Dievo rūstybė apsieiškia iš dangaus už visokią žmonių bedievybę ir neteisybę, kai teisybę jie užgniaužia neteisingumu. Juk tai, kas gali būti žinoma apie Dievą, jiems aišku, nes Dievas jiems tai leido suprasti. Jo neregimosios ypatybės – jo amžinoji galybė ir dievybė – nuo pat pasaulio sukūrmio aiškiai suvokiamos protu iš jo kūrinų, taigi jie nepateisinami. Pažinę Dievą, jie jo kaip Dievo negarbino ir jam nedėkojo, bet pasiklydo mintimis, ir neišmani jų širdis aptemo. Besigirdami esą išmintingi, tapo kvaili. Jie netgi išmainė nykstančiojo Dievo šlovę į nykstančius žmogaus, paukščių, keturkojų bei šliužų atvaizdus".

Jeigu ateistas sakys, kad jam pasaulio atsiradimas nieko neįrodo, kad pasaulis galėjo savaime atsirasti, jis neigia priežastingumo principą. Čia jau nėra gamtos mokslo, bet metafizikos klausimas, kuris veikia ne tik gamtos moksluose, bet visoje visato-

je. Su ateistine pažiūra ne tik gamtininkas, bet ir metafizikas ar psichologas neišaiškins nei sielos nemirtingumo, nei amžino žmogaus paskyrimo.

Šalia aprašomųjų gamtos mokslų yra vadinamieji *griežtieji* gamtos mokslai: fizika, chemija, astronomija ir pan. Šiems mokslams religija nei padeda, nei priešinasi.

Newtonas daug rašė apie religiją, studijavo viso pasaulio religijas, bet jo religiniai raštai neturėjo svarbos žmonijos istorijai. Jis oficialiai save laikė anglikonu, nes profesoriai turėjo priklausyti anglikonų bažnyčiai. Jis aiškiai pripažino, kad nėra jokio prieštaravimo tarp mokslo ir Šv. Rašto. Newtono Dievas yra matematiškai šaltas, pasaulio Kūrėjas, bet ne žmonią mylintis Tėvas. Jis aiškiai sako, kad yra du keliai pažinti Dievą: Dievo kūriniai ir Šv. Raštas. XIX ir XX amž. apologetai dažnai cituodavo Newtoną, kad didelis mokslas veda į Dievo buvimo supratimą. Atrodo, kad tai visiškai aišku iš jo raštų.

KAI KURIOS IŠVADOS

Newtonas buvo vienas didžiausių ir talentingiausių pasaulio genijų. Gal jo pasisekimą galima geriausiai išaiškinti tuo, kad jis labai daug skaitė. Skaitymas suteikia žmogui naujų minčių, sukelia įvairių problemų, paskatina ieškoti būdų toms problemoms išspręsti. Daug yra žmonių, kurie siejasi tik tokiais klausimais, kaip pagerinti žmonijos materialinį gyvenimą, kaip apsaugoti nuo ligų, bet amžiniais žmoni-

Newtono gimtasis namelis

jos klausimais nesirūpina. Newtonas sakydavo, kad jis nestato kokių nors oro pilių, bet žiūri į faktus. Gamta gali būti mūsų mokytoja įvairiuose tikėjimo ir moralės klausimuose. Žinomas Newtono posakis: "Numquam contra lucem peccavi" – niekad nenusikaltau prieš šviesą, t.y. prieš geresnį pažinimą. Dariau tai, kas man atrodė gera.

Newtonas, nors vaikystėje buvo silpnas, užaugo labai stipriu ir sveiku žmogumi. Labai tvarkingai gyveno: rytais negėrė net arbatos, o tik išsivirdavo apelsino žievę ir gerdavo. Jeigu turėdavo daug darbo, nevalgydavo nė pietų. Labai mėgo obuolius. Kartais išgerdavo šiek tiek vyno. Jaunas būdamas, trupučiuką rūkydavo, bet paskui nustojo. Rengdavosi labai paprastai. Visus savo išradimus jis padarė per gana trumpą laiką. Būdamas 54 metų, pasitraukė iš profesūros ir gyveno Londone. Tapo valdininku. Ilgus metus buvo Karališkosios mokslo draugijos pirmininkas.

Pirmiau, kai dirbo mokslinį darbą, labai mažai miegodavo. Buvo nusilpninęs nervus, keletą kartų turėjo nutraukti savo veiklą. Visuomet buvo labai kuklus, apie save nekalbėdavo. Buvo labai rimtas, retai kada nusijuokdavo. Būdavo gana išsiblaškęs, užuomarša. Greitai užsigaudavo. Nemėgdavo ginčų. Jo moksliniai raštai labai sausi, jis nesistengė stiliaus pritaikyti platesnėms masėms. Nebuvo geras dėstytojas, studentams buvo sunku jį suprasti.

Svarbiausias jo veikalas buvo "Philosophiae Naturalis Principia Mathematica". Daug laiko jis praleido ir su alchemija, kuri buvo viduramžių svajonė, – kaip iš paprasto metalo pagaminti auksą. Labiausiai jis pasižymėjo matematikos ir optikos srityse.

Newtonas sakydavo, kad neužtenka tikėti religines tiesas, reikia pagal jas ir gyventi. Šv. Rašto sutvėrimo istoriją jis vadina "Physica Sacra" – Šventoji fizika. Jis tiki, kad pasaulis negalėjo atsirasti vien mechaniškomis jėgomis, reikėjo Esybės su laisva valia. Moralės atžvilgiu jis buvo be priekaištų.

Newtonas mirė 1727 m. kovo 20 d. po ilgesnės inkstų ligos. Valdžios nutarimu, iš pagarbos mokslininkui buvo palaidotas labai iškilmingai. Aukščiausi Britanijos lordai nešė jo karstą. Newtono vardas pasiliko visai žmonijai labai garbingas. Jis niekad nebuvo įsivėlęs į jokias žemiškas intrigas. Mokslas jam buvo lyg kokia religija, nes mokslas skelbia ir garbina tą patį Dievą. Jis sakė, kad mokslininkas turi būti kaip koks vyriausiasis kunigas. Jis toks ir buvo.

Jo antkapyje yra toks įrašas: "Čia ilsisi Izaokas Newtonas, stropus, sumanus, ištikimas gamtos, istorijos, Šv. Rašto tyrinėtojas. Kilniojo Dievo didybę jis įrodė išmintimi, o Evangelijos paprastumą atskleidė savo gyvenimu".

- Paulius VI savo kalboje kreipėsi į Jungtinių Tautų narius, skatindamas, kad pasaulio gėrybėmis prabangiai nesinaudotų tik žmonijos mažumos, vargstančių žmonių tautų sąskaiton.

- Pirmas negras vyskupas-ordinaras Joseph Lawson Howze buvo įvestas į Biloxi vyskupijos valdymą.

- Italijos senatas atmetė įstatymo projektą, laisviau leidžiantį negimusių kūdikių žudymą.

- JAV katalikų ligoninėse, kurių turima 631, praeitais 1976 metais gydėsi 5,5 milijono ligonių.

- Pasaulyje yra 709,5 milijono katalikų. Per 1975 m. priaugo 4,5 mil. Tai skelbia Vatikano šaltiniai. Daugiausia katalikų yra Brazilijoje: 98 mil., Italijoje – 54 mil., JAV – 47 mil.

- Airijos katalikai įgijo Švč. M. Marijos statulą ir kreipėsi į Sovietų ambasadą, kad tą statulą perduotų vysk. J. Steponavičiui, kuris yra ištremtas iš Vilniaus. Ambasada atsisakė. Statula laikinai buvo padėta lietuvių bažnyčioje Londone. Nenurimdami airiai išgavo iš Sovietų ambasadoms pažadą duoti jiems patiems vizas nuvažiuoti ir nuvežti statulą.

Quo vadis, jaunime?

("Laiškų lietuviams" konkurse premijuotas straipsnis)

DALIA STANIŠKIENĖ

Kas yra pašaukimas? Žodynas pašaukimą apibūdina, kaip palinkimą į tam tikrą darbą, profesiją; arba kaip gyvenimo tikslą. Žmogus gali turėti pašaukimą į šeimos gyvenimą ar į kokią profesiją, kuriai pašvenčia visą savo gyvenimą. Čia kalbėsime apie pašaukimą į dvasinį luomą: kunigus ar vienuolius-vienuoles.

Kai dar buvau gimnazijoje, viena bendraklasė sakė eisianti į vienuolyną, nes ten šiltas, saugus, aprūpintas gyvenimas... Į vienuolyną ji, ačiū Dievui, nenuėjo, tačiau vėliau girdėjau, kad ir vedybiniame gyvenime nebuvo laiminga. Gal būt, ji neturėjo pašaukimo nei į vieną, nei į antrą...

Šiandien nuolat girdime, kad nėra pašaukimų į dvasinį luomą, kad tuoj nebebus kunigų nei vienuolių, kad atėjo tikras bado metas Bažnyčiai...

Ar tikrai jau daugiau pašaukimų nėra? Ar Kristus savo įsteigtą Bažnyčią apleido? Ar taip jau ir "nusibaigsim" be dvasinių vadovų? Nejaugi?!

Manau, kad Dievas šaukia, kaip šaukęs, tik jaunimas to šauksmo negirdi. Apkurtinti garsios, rėkiančios muzikos, apakinti šviesų ir reklamų blizgesio, jauni žmonės negirdi tylaus, bet tvirto beldimo į jų sielos duris... O tereikia tik atverti mažą langelį; įleisti mažą dieviškos meilės spindulėlį, ir sielos gėlė sužydės nežemišku grožiu. Aukos dvasios nestinga ir šiandien. Tereikia ją, kaip tą miegančią pasakos karalaitę, pažadinti. Pašaukimus, kaip ir vedybinę meilę, reikia puoselėti. Tai šventa visų – tėvų, mokytojų, dvasiškių pareiga. Reikia

pastangų, bet ne mažiau reikia ir maldos, nes be jos, be visiško atsidavimo Dievo valiai, ir didžiausios pastangos bus bereikšmės.

Sakom, kad šiandien jaunimui trūksta idealizmo. Jei taip, tai ar kartais mes patys, savanaudiško malonumų ir gero gyvenimo siekimo apakinti, to idealizmo jaunimo tarpe nesužlugdom? Ar kartais mes visi – tėvai, mokytojai, organizacijų vadai, kunigai ir vienuoliai-vienuolės – nenusidedam savo pačių apsileidimu to idealizmo nepuoselėdami?!

Mums visiems reikia matyti Kristų kiekviename žmoguje, gyventi Jo mokslu *kasdien*, ne tik sekmadieniais mišių metu, jausti Kristaus meilę kiekvienam žingsny. Tada, gal būt, atsiras daugiau darbininkų ir Jo vynuogyne.

Popiežius Paulius VI savo kalboj pašaukimų vadovams 1966 metais pabrėžia keturis dalykus, kurie padėtų jaunuoliams Kristaus balsą išgirsti: 1) maldos dvasios puoselėjimas; 2) skaitymas ir studijavimas Šv. Rašto; 3) aktyvus dalyvavimas Bažnyčios liturginiame gyvenime, ieškant ten įkvėpimo ir užsidegimo; 4) gero, suprantančio kunigo pavyzdys, pamokymas ir patarimai.

Manau, kad šios šv. Tėvo mintys tinka ir šiandien. Visi jo patarimai svarbūs, tačiau aš norėčiau sustoti ypač prie dviejų: pirmojo ir ketvirtojo.

Kaipgi tą maldos dvasią išugdyti? Kaip jau buvo minėta, šiandien pasauly tiek triukšmo, tiek išsiblašymo, kad jaunuoliai neturi progos ir laiko susikaupti savy ir iš-

girsti tą vidaus balsą, kviečiantį pašvęsti savo gyvenimą Kristui. O tokių progų reikia jaunimui sudaryti ir namie, ir mokykloje, ir aplinkoje. Kad ir retkarčiais šeimos suklaupimas bendrai maldai padės šį nusiuteikimą puoselėti. Specialios susikaupimo dienos mokykloje jaunuoliui bus labai reikšmingos, jei jos bus gerai suorganizuotos. Atsinaujinimo savaitgaliai parapijos ar organizacijos ribose (kaip tai šiuo metu puoselėja ateitininkai) – labai svarbūs, sakyčiau, kartais net lemiami jaunuolio gyvenimo tolimesnei eigai nuspręsti. Išsiugdžius tikrą maldos dvasią, išmokus susikaupti ir "pasitraukti" iš pasaulio, kad ir vos keliomis minutėmis kasdien, jau bus nepakeičiamas turtas visam gyvenimui. Ar jaunuolis nueis dvasinio pašaukimo ar vedybinio gyvenimo keliais, ši maldos dvasia jam bus didelė pagalba ne tik apsisprendžiant, bet ir toliau pasirinktu keliu einant.

Maldos dvasią ugdyti gali daug padėti tinkama skaityba. Turime jau nemažai gerų dvasinio turinio knygų lietuviškai. Yra jų begalės anglų kalba. Jei kasdien, kad ir trumpai, vietoj beverčių, o dažnai ir labai blogą įtaką darančių televizijos programų, ir mes patys, ir vaikai paskaitytumėm sielą pakeliančią knygą, straipsnį, greit tai pasidarytų geru įpročiu, labai praturtinančiu mūsų dvasinį pasaulį.

Namuose ir katalikiškoje mokykloje nuo pat mažens turi būti puoselėjamas pozityvus nusiteikimas dvasinio pašaukimo klausimu. Nenorėčiau būti motina, per kurios kaltę ar apsileidimą jos sūnus ar duktė neišgirstų Dievo balso... Nenorėčiau būti mokytoja, kurios neatsargus žodis ar užuomina nuteiktų vaiką prieš kunigus ar vienuolius. Nenorėčiau būti kunigas, kuris savo neapgalvotu elgesiu ar pavyzdžiu pasėtų negatyvų nusiteikimą dvasinio luomo atžvilgiu.

Gero kunigo pavyzdys – bažnyčioje, organizacijoje, kasdieniam gyvenime – gali turėti lemiamos reikšmės jaunuoliui apsispręsti, kuriuo keliu eiti.

Šiandien mūsų išeivijos lietuviškam gy-

venime kunigas turi daug progų būti tuo šviesiu žiburiu, tuo gražiu pavyzdžiu jaunam žmogui. Bet kaip dažnai šios progos lieka neišnaudotos! Mes visi – ir tėvai ir dvasininkai – nuolat skubam į posėdžius, renginius, suvažiavimus, o tuo tarpu jaunimo organizacijoms, kur tiek dar idealu degančių berniukų ir mergaičių, trūksta vadovų ir dvasios vadų... Kam gi verkiame, kad nėra pašaukimų? Vargė tu mano, ir iš kur jų bus, jei jaunimo patys neieškom ir nešaukiame, jei paliekame juos be tvirtos vedančios rankos!

Daug kartų sakiau įvairiomis progomis ir vėl pakartosiu: gero kunigo pavyzdys ir draugiškumas, jo nuolatinis bendravimas su vaiku ir jaunuoliu-jaunuole yra nepažinomas. Ačiū Dievui ir tiems kunigams-vadams, kurie randa ir laiko, ir jėgų, ir noro jaunimui vadovauti ir jiems šviesiu žiburiu šviesti. O tų spindinčių žiburių dar turime. Tik kaip gaila, kad tiek nedaug. Mano giliu įsitikinimu, čia ir yra pagrindinis atsakymas lietuvių jaunuolių pašaukimų į kunigus ir vienuolių luomą klausimui.

Namuose galima sudaryti ir palankią atmosferą, ir stengtis vaiką tinkamai auklėti, bet, jaunuolio amžiui atėjus, tėvų ir namų įtaka sumažėja. Jis ieško atsakymų gyvenimo klausimams mokykloje, ieško tarp draugų, ieško organizacijoj. Mokykloje lietuviai kunigai jaunuolį mažai pasiekia, bet organizacijoje jie turi puikiausią dirvą jį įtaigoti ir nukreipti į Dievą. Tam galima rasti progų sueigose-susirinkimuose, suvažiavimuose, o ypač vasaros stovyklose. Čia kunigas gali ir turi tapti jaunuoliui ne tik mokytoju ir auklėtoju, bet daug daugiau – tikru nuoširdžiu draugu. Pastebėjus jaunuolyje dvasinio pašaukimo žymių, toks kunigas-draugas gali jį skatinti ir nukreipti reikiama linkme. Tokio kunigo žodis ir pavyzdys šiuo atveju gali būti svaresnis už tėvo ar motinos.

W. Foerster sako, kad "šventumas nėra pabėgimas iš pasaulio, o savarankiškas atsparumas prieš pasaulį". Mums reikia šventų kunigų – ne užsidariusių vienuoly-

ne ar klebonijoj, bet tokių, kurie nebijotų nuolat suktis jaunimo tarpe ir jį uždegti, įkvėpti. Nes, anot šv. Jono Auksaburnio, "žmogų padaro šventu ne vieta, kurioje jis yra, bet jo paties gyvenimas".

Kaip minėjau pradžioj, reikia daug pastangų iš mūsų visų pašaukimams puoselėti. Šv. Pranciškus Salezietis teigia, kad "kiekvienas pašaukimas turi savo sunkumus, kartumus; tačiau yra būdas ieškoti pagalbos: atsižadant savo valios, visiškai atsiduoti Apvaizdai". Taigi, reikia maldos. Kiekgi mes meldžiamės, kad tie jaunuoliai išgirstų Dievo balsą? Kristus gi užtikrino: "Prašykite ir gausite, belskite ir bus jums atdaryta..." Štai sausio 23-30 d. buvo maldos už pašaukimus savaitė. Bet ar daug kas atkreipė į tai dėmesį? Ar beldėm į Dievo duris, ar prašėm? Ar sukvietėm jaunuolius, ar paaiškinom jiems apie dvasinio pašaukimo vertę, grožį? Ar priminėm jiems, kaip labai mums trūksta lietuvių kunigų? Ar žino jie, kiek Lietuvoj praėjusiais metais kunigų mirė ir kad naujų ten beveik neatpiranda...

Gal būt, ne pro šalį būtų bent retkarčiais šią sąžinės sąskaitą atlikti mums visiems. Ir jei bent kiek turime tos tikros krikščioniškos meilės dvasios, prisipažinsime, kad visi mes esame kalti... O pasitaisyti, kol Viešpats dar leidžia gyventi šioj žemėj, niekad nėra per vėlu. Reikia tik pasiryžti ir padėti vieni kitiems tesėti. Pozityvių pastangų gi yra, tik jų dar per maža. Ir šio konkurso paskelbimas – labai pozityvus reiškinys, nes tai sudomins eilę žmonių paskaityti, pastudijuoti šį klausimą, o skaitytojus paskatins susipažinti su šio reikalo svarba.

Sąmoningai neliečiau šiame rašinyje taip šiuo metu populiaraus moterų kunigų klausimo, kunigų celibato ir pan. Tai ne šio rašinio paskirtis. Be to, netikiu, kad šie dalykai turėtų didelės įtakos pašaukimų sumažėjimui.

Neliečiau nė pasikeitimų vienuolių gyvenime, nors ne paslaptis, kad šandien daugumas jų pergyvena tam tikrą krizę. Kai kurios vienuolijos ilgainiui visai užsi-

darą, išnyksta. Raymond Hostie, parašęs studiją apie religinių ordinų atsiradimą ir žlugimą, teigia, kad iš 105 ordinų, įsteigtų prieš 1600 metus, šiandien egzistuoja tik 25. Jis tai laiko natūraliu reiškiniu. Be to, šiandien kai kurių vienuolių gyvenimas ir apranga mažai tesiskiria nuo pasaulietiško. Taip pat kai kuriuose vienuolynuose daugiau dėmesio skiriama gražių pastatų įrengimui, patogumui, aukštam gyvenimo standartui, negu dvasiniam tobulėjimui bei aukos dvasiai. Ar tai paskatins pašaukimus? Vargiai... Jei sutiksime, kad religinis gyvenimas turi skirtis nuo pasaulietiško, tai, be abejo, sutiksime, kad neturto, nekaltybės ir klusnumo dorybės dar nėra atgyvenę ir kad jos ir toliau turėtų būti puoselėjamos. Jos turėtų būti tai, kas žavi jauną žmogų ir paskatina jį eiti dvasinio pašaukimo keliu.

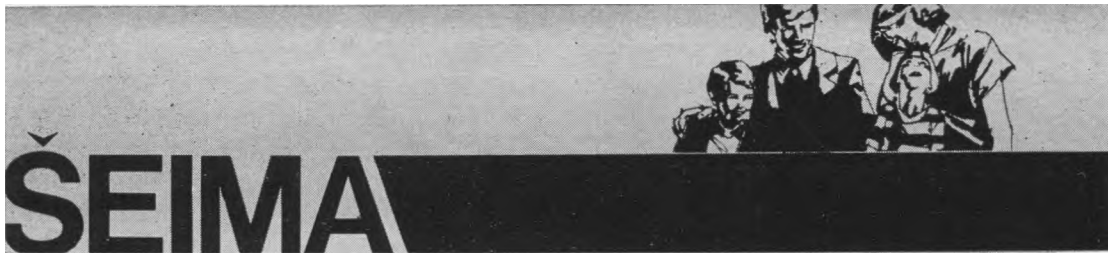
Tad guo vadis – kur eini – jaunime?

Šv. Jonas nuo Kryžiaus sakė, kad gyvenimo vakarui atėjus, mes būsime teisiami pagal tai, kiek mylėjome. Meilė nežino ribų, nepažįsta išskaičiavimų. Be meilės nėra tikro šeimos gyvenimo. Be meilės ir aukos neatliks savo paskirties nei kunigas, nei vienuolis-vienuolė. Be meilės neišgirs Dievo balso nei šių dienų jaunimas, be meilės jis į tą balsą ir neatsilieps, nes meilės įstatymas duotas mums visiems, nes visi mes esame Dievo vaikai.

- Vyskupui Vincentui Brizgiui, švenčiančiam 50 m. kunigystės jubiliejų, labai šiltus laiškus yra parašęs Paulius VI ir Čikagos arkiv. kard. J. Cody. Juodu taip pat prisiminė ir Lietuvą bei po pasaulį išblaškytus lietuvius.

- Šv. Rašto draugija 1976 m., švenčiant JAV 200 metų sukaktį, paskleidė JAV-se 114.769.043 Šv. Rašto knygas. Naujojo Testamento leidinius ar tik kai kurias Šv. Rašto parinktas ir atskirai išleistas dalis.

- Sovietų Sąjungoje 1976 m. stačiatikių Bažnyčia išspausdino 75.000 Naujojo Testamento knygų ir 50.000 pilnų Šv. Rašto knygų, tačiau krašte, kur yra 251 mil. gyventojų, tai labai mažai.

Tėvas ir jo vaidmuo šeimoje

A. Kapušinskas

Tėvo buvimas šeimoje veikia pedagoginį klimatą, kaip katalizatorius cheminę reakciją. Tėvas per trumpą laiką sugeba užvaldyti vaikų širdis, lengviau randa pedagoginį kontaktą su vaikais, negu moteris.

Pateiksiu keletą pavyzdžių iš savo vienos šeimos stebėjimų. Palyginkime moters bendravimo būdą su vyro bendravimo būdu.

1. *Reikia paguldyti mažametį vaiką.* Mama paguldo, sakydama: "Miegok, man dar reikia drabužius išskalbti". Jeigu mama, tai pasakiusi, staigiu judesiu užtrauks antklodę vaikui iki ausų, galiu lažintis: iš šimto 90 vaikų tuoj pat antklodę nuspirs.

Tėvas vaiką įkels į lovelę arba leis pačiam įlipti ir paklaus: "Ar moki užsikloti pats?" Jeigu vaikas nemoka – parodys. "Tavo meškutis jau miega ... Tššš ... netriukšmauk, kad jo nepažadintum". Vaikas sakosi nenorįs miego. – "O tu ir nemiegok, tik pagulėk tyliai, – pasakys tėvas, – aš tau pasaką paseksiu".

2. *Pažadینimas iš miego. Atsikėlimas.* "Kelkis – pusryčiai atauš", – pasakys mama. "Aš jau išsimiegojau, – pasakys tėvas, – o tu dar ne? Aš mankštą padarysiu. .. Jeigu greitai atsikelsi, – galėsime kartu pabėgioti". Tikriausiai aišku, kuriuo atveju vaikas noriau atsikels.

3. *Išsiruošimas į lauką.* Mama pareiškia: "Greitai renkis" ir, paėmusi drabužius, eina prie vaiko. Vaikas bėga tolyn. Jis nori paversti apsirengimą žaidimu. Motina ima gaudyti, – vaikas stengiasi ištrūkti. Blogai, jei motina tokiais atvejais pyksta: "Leisk

aprengti, matai, kad neturiu laiko!" Dar blogiau, jeigu, tatai sakydama, motina atlaidžiai šypsosi. Jeigu vaiką tempia rengtis jėga, – visiškai blogai: vaikas ginasi visomis jėgomis. Jis ne tik neapsirengia, bet dargi iš apatinių išsineria. Vaikas verkia arba net klykia. Jis pyksta, kad nesupranta jo noro pažaisti, tačiau to savo jausmo nemoka nusakyti. Tai klasikinis pavyzdys.

Būna ir taip: vaikas nori rengtis pats. Motina nekantrauja: "Neturiu laiko su tavim terliotis. Kol tu apsirengsi – parduotuves uždarys".

Tėvas pradeda maždaug taip: "Eisim į lauką. Tu esi matęs tą ar tą? Ne? Gerai, galėsi pamatyti". Vaiką sudomina. Pagaliau, jeigu sudominti nepavyksta, tėvas nesiveja bėgančio vaiko. Jis atsisėda ir klausia: "Pats rengsies ar aprengti?" Veido išraiška, balso tonas ir visa laikysena neleidžia abejoti, neklaidina vaiko. Žodis yra sąlyginis refleksas. Paprastai tėvas vaiko nerengia per prievartą, o pasiūlo: "Kišk ranką čia, dabar kitą, na, matai, moki apsirengti pats..

4. *Kvietimas namo.* Vaikas žaidžia kieme. Motina praveria langą ir šūkteli: "Pareik greičiau valgyti!" Po to langas uždarymas ir nepatikrinama, kaip vaikas reagavo į tuos žodžius. Motina kviečia anksčiau, valgis dar neparuoštas. Vaikas dažniausiai tai žino. Nuolaidžiavimas ir nieko neįpareigojantys nurodymai pratina vaiką nesiskaityti su tėvų reikalavimais. Pašauktas jis tęsia savo žaidimus. Po kurio laiko motina ima barti vaiką arba parsiveda jėga.

Kartais motina prieina prie mažamečio vaiko, bežaidžiančio smėlio dėžėje, čiumpa jį į glėbį ir nešasi, nepasidomėjusi, ką tas ten sukūrė. Grubiai nutrauktas žaidimas sukelia vaiko protestą. Jeigu motina iš to juokiasi, vaikas patiria apmaudą, bejėgiškumą, pyktį. Vystosi negatyvinis tipas, protesto reakcijos. Jo psichika žalojama.

Tėvas paprastai kviečia iš nedidelio atstumo, arba priėjęs paklausia, ką vaikas veikia, sudomina tolesne dienotvarkė, nepažeisdamas "žaidimo taisyklių". Po to ištiesia ranką: "Imk ranką ir eime namo"... Vyresniam vaikui dar paprasčiau: "Ateik čia, ką pasakysiu". Kai vaikas prieina, tėvas paaiškina jam, ką ir kodėl turi daryti. Pasako rimtai, be maivymosi, reikiamu tonu. Vaikas tuojau padaro, kas liepta.

5. *Valgymas.* Motina pasakys: "Valgyk gražiai". Arba: "Na, ką čia dabar išsidarinėji! Pašėlęs vaikas! Ir į ką jis nusidavė? Nebežinau, ką su juo daryti..." Ji nesėda kartu valgyti, nes neturi liako, todėl vaikas nesupranta, ką reiškia "valgyk gražiai".

Tėvas dažniausiai sėda valgyti, sakydamas: "Išalkau kaip vilkas... O, kaip skanu!" Jis parodo pavyzdį, o tai geriau, negu dešimtis kartų aiškinti. Vaikams patinka drauge su tėvu valgyti.

Maudymasis, dantų valymas, žaidimai, mokymasis ir t.t. Visų atvejų neišvairins. Kiekvienu atveju reikia rasti individualų pedagoginį kontaktą. Tai padaryti galima galvojant logiškai. Lengviausiai sekasi žmonėms, kurie iš savo tėvų perėmė teisingą bendravimo būdą.

Nesugebėjimas rasti su vaikais pedagoginio kontakto dažniausiai neturi labai staugios baigties. Liūdnos pasekmės dažniausiai paaiškėja tik po daugelio metų. Viena motina juokdavosi, kai jos dvejų metų berniukas žaisdamas jai spausdavo kaklą rankomis. Ji sakydavo: "Smauk mamą, na, smauk", ir ragino jį tokį "švelnumą" rodyti kitiems žmonėms. Negaliu pamiršti to bukumo.

Dažnai tenka matyti tokį vaizdą: mama veda vaiką. Jis kažką kalba, kažko klausia, bet mama žengia, nesiklausydama ir nežiū-

rėdama į jį. Vaikas eina, kliūdamas už stulpų, susidurdamas su praeiviais. Kodėl ji taip daro? – Paprasčiausiai, ji turi daug rūpesčių: kur ką pirkti, kaip gauti, kiek viskas kainuos; vaikas jai tik "priekaba", kurios nėra kur palikti. Ji negirdi dabar, ką jis sako, – jis vėliau negirdės, ką ji sakys.

Arba štai motina čiuoždina vaiką šaligatviu: "Neduosiu, neleisiu! Pasakiau, kad negalima – vadinasi, negalima!" O vaikas maldauja, paskui kumštimi muša motiną, kojomis trypia, paleistas gula ant žemės, spardosi. (Kažkodėl neteko matyti, kad vaikas taip elgtųsi prie tėvo). Motina praeiviams garsiai pareiškia, kad vaikas esąs nervingas, jam nieko negalima padaryti (besąlyginė kapituliacija!). Po to leidžia... atsigerti gazuoto vandens. Kam reikėjo prieštarauti natūraliam vaiko norui? Taip nuvertinamas žodis "negalima" ir be reikalo traumuojamas vaikas. Jeigu iš tikrųjų ko nors negalima leisti, tai tas turi būti atitinkamai vaikui paaiškinta. Kartais motina pasiruošusi persiversti per galvą, kad išpildytų vaiko kaprizus. O kas bus, kai vaiko norai susikirs su visuomenės interesais? Štai iš kur atsiranda isterikai, egoistai, ekscentriškos asmenybės ir būsiami nusikaltėliai.

O tėvas? Ką veikia tas šeimos "katalizatorius"? Daugelyje šeimų tėvas teturi tik simbolinę reikšmę. Apie tokius vyrus moterys sako: "Vyras – kaip vaikas, tik didesnis".

Palyginus su moterimis, vyrai vidutiniškai 16 valandų per savaitę mažiau užimti vidiniu šeimos gyvenimu, 6 val. daugiau skiria kultūriniais - visuomeniniams reikalams, 8 val. daugiau poilsiauja. Keturi pagrindiniai vyrų užsiėmimai šeimoje: televizija, produktų pirkimas, laikraščiai ir poilsis. Tuo tarpu keturi pagrindiniai moterų užsiėmimai: pirkiniai, maisto ruošimas, buto tvarkymas, drabužių priežiūra. Nustatyta, kad moterys penkis kartus rečiau sportuoja. Duomenys vidutiniai, teneišižėidžia tie vyrai, kurie yra išimtis. Šie rodikliai yra nevienodi įvairiose šalyse ir priklauso nuo žmonių kultūros ir išsilavinimo. Kuo aukš-

tesnis išsilavinimas, tuo rečiau vyrai poilsiauja be šeimos, o ištekėjusios moterys dažniau eina į svečius.

Pastaruoju metu girdėti balsų, kad reiktų sudaryti galimybę moterims dirbti pusę darbo dienos. Tuomet jos galėtų daugiau laiko skirti vaikų auklėjimui. Tikrai, daugelis tėvų, kurių vaikai lanko mokyklą, susiduria su tam tikrais sunkumais: vaikai didelę dienos dalį praleidžia be tėvų kontrolės. Tačiau moterų atpalaidavimas nuo tarnybinių ir visuomeninių pareigų nėra geriausia išeitis: vyrai tada turėtų perimti papildomą tarnybinių ir visuomeninių krūvių, o tai dar sumažintų tėvo galimybes perduoti savo vyriškumą vaikams.

Sąvoka "vyriškumas" reikalauja aiškesnio apibrėžimo. Vyriškumas nevienodai suprantamas įvairiose socialinėse grupėse. Vyriškumo supratimas sparčiai kito istorijos eigoje ir tebekinta dabar. Kai kas galvoja, kad šeimos biudžeto tvarkymas, maisto ruošimas, baltinių skalbimas ir vaikų priežiūra yra "bobiškas" darbas, ir vyrui jis netinka. Dar ir dabar, matyt, dėl psichologinės inercijos, vyras – auklėtojos vaikų įstaigoje – retenybė. Kai kas įžūlumą, grubumą, rūkymą ir alkoholinių gėrimų vartojimą laiko vyriškumo požymiu. Visokių yra šeimų, visokių tėvų. Kartais gal geriau vaikams, kai tėvo nėra. Geriau jokio pavyzdžio, negu blogos pavyzdys...

Apie vaikų drausminimą

V. Kauneckas

Naujesnieji pedagoginiai tyrinėjimai padėjo nustatyti tam tikrus principus, kuriuos tėvams bei auklėtojoms pravartu gerai apmąstyti ir plačiau taikyti kasdieniniuose santykiuose su vaikais. Tų principų esmė – paprastas faktas, kad vaikai mokosi iš to, ką patiria gyvenime.

1. Geri santykiai tarp tėvų ir vaikų turi svarbesnę reikšmę, negu vertimas laikytis taisyklių, atpildymas už gerą elgesį ir baudimas už blogą.

Jau stebint jaunesniojo amžiaus vaikus, nustatyta, kad, pavyzdžiui, duodant jiems visiškai gerą maistą per prievartą, dažnai jis išvemiamas, arba nuo jo atgrasoma visom gyvenimui. Mityba, tapusi "valių kovo", gali baigtis apetito iškrypimais arba priešišku tėvams ar jų reikalaujamai elgsenai.

Be to, konstatuota, kad vaiko ir tėvų santykiai su jų jausminiais bei elgesio niuansais turi labai svarbią reikšmę, mokant kūdikius valyvumo. Jei tėvai verčia laikytis griežtos tvarkos staiga bausdami, gėdinami ar moraliai atstumdami, mokymas gali tik užtrukti arba sukelti didelių klėbimų. Jei klaidos pakankamai rimtos, tai tėvų atžvilgiu atsiranda daugiau ar mažiau pastovūs baimės ir priešiško jausmai. Psichoterapeutai ir santuokos konsultantai aptinka faktų, susijusių su rimtais asmenybės sutrikimais, liguista gėda ar priešišku, kurių šaknys siekia neigiamus kūdikystės laikų išgyvenimus.

Jei suaugęs žmogus, geriau nusivokiąs apie auklėjimą, ima jį taikyti iš lėto ir nesukubėdamas, su malonumu laukdamas geresnių rezultatų, skatindamas pagyrimais, o ne bausmėmis, – toks auklėjimas ilgainiui labiau padeda susidaryti švaros įgūdžiams, nesukelia užsispyrimo ir nenustato prieš drausmę apskritai.

2. Vaikai nori būti geri ir pateisinti natūralų tėvų pasitikėjimą jais.

Tai labai toli nuo tos dar ne per seniausios gana paplitusios, bet dabar visiškai atmestos idėjos, kad vaikai iš prigimties yra "pilni ydų" ir kad tėvai, jei negali jų išnaikinti geruoju, turi jas "mušte išmušti". Įgimto vaikų "blogumo" pabrėžimas, užuot atsižvelgus į jaunos būtybės neišmanymą ir bejėgiškumą, daugelį skatino iš "tėviškos pareigos" visaip vaiką varžyti ir bausiti. Daugelio tėvų baiminimasis, kad vaikus pagadins, jei su jais bus natūralūs ir geri, rėmėsi gerais norais grįžta, bet klaidinga pažiūra į vaiko prigimtį.

Laimė, įžvalgesni tėvai nesilaikė tokios nuomonės, bet tarė, kad vaikai iš prigimties geri. Amerikiečių mokslininkai Lang-

don ir Stout apklausė 414 gero elgesio vaikų tėvų. Šie pasakė: "Mes nelabai tesukome sau galvą dėl vaikų drausminimo: vaikai ir patys norėdavo daryti tai, kas reikalinga, jei su jais būdavome kantrūs ir pamokydavome, kaip ką reikia daryti". Arba: "Vaikai turi žinoti, kad juos mylite, šiaip jie genda".

Dėl vaikų "gerumo" ir "blogumo" psichologai dabar konstatuoja, kad jaunesniojo amžiaus vaikai labiau už viską trokšta identifiкуotis su tėvais – būti į juos panašūs ir jų mylimi. Jei tėvai elgiasi pagal tą principą ir vaikai susilaukia pritarimo, tinkamai elgdami, tą pritarimą jų veiksmams jie sieja su pritarimu jiems patiems. Tatai jiems padeda susidaryti nuovoką, kas "gera" ir kas "bloga". Toks identifikavimas ir teigiamas tėvų pavyzdys – veiksmingiausi vaikų auklėjimo faktoriai.

3. Leiskime vaikui būti pačiu savimi – vaiku vaikiškoje aplinkoje.

Minėtieji tėvai sakė: "Vaikus reikia mylėti tokius, kokie yra, ir leisti jiems būti pačiais savimi".

Tą mintį išreiškia du žodžiai, kuriais ir apibūdinamos naujos auklėjimo sampratos: 1) pripažinimas, 2) toleravimas. Tomis sąvokomis, žinoma, reikia vadovautis teisingai, ne piktnaudžiauti. Pripažįstame, jog augančio vaiko galimūms įvairiais amžiaus ir vystymosi periodais riboti, ir laukiame, jog jie elgsis ne iškart kaip miniatiūrinis suaugęs, bet pamažu vis brandžiau. Pavyzdžiui, mes labai "tolerantiški" kūdikiui, pripažįstame, kad jis silpnutis, visiškai priklausomas ir dar nieko nemoka. Vadovaujantis naujomis pedagoginėmis sampratomis, naujagimiai kai kurių motinų buvo maitinami ne pagal iš anksto nustatytą pastovų tvarkaraštį, bet "pasiprašydavo". Ir ką gi, nustatyta, kad tokia tvarka duoda visai gerų rezultatų: pagal kūdikio "norą" susidarydavo gana tikslūs trijų valandų maitinimo periodai maždaug pirmąjį mėnesį ir keturių valandų periodai – tris kitus mėnesius.

"Tolerantiškumas" reikš ir tai, kad nereikalaujame, jog vienas vaikas būtų toks

pat, kaip ir kitas, kad vaiko, kuris iš mūsų susilaukia daugiau pritarimo, nerodysime pavyzdžiu jo broliukui ar sesutei.

Ramiai priimame, "toleruojame" ne tik kūdikio bejėgiškumą, bet ir pradedančio vaikščioti negrabumą, mokyklinio amžiaus vaiko triukšmingumą, jaunuolio nepastovumą. Rūpinantis vaiko drausme, lauktina, ne kad jis tuojau taptų tobulas, bet kad augdamas elgtųsi pamažu vis "rimčiau", brandžiau.

Čia, be kitko, reikia perspėti, kad nors ir normalu, jog augantis vaikas ne viską darys, kaip reikia, klys, suaugusiojo pareiga vis dėlto nustatinėti jam tam tikras ribas, užbrėžinėti elgesio gaires. Vyresniojo amžiaus vaikas jausis net saugesnis, jei suaugęs žmogus neleis jam elgtis antisocialiai, bet tebereikš jam šilumą, jo neatstums. Faktiškai vaikas sugeba priimti bausmes, kartais net gana griežtas, jeigu jos nereiškia: "Tu niekam netikęs" arba "Aš tavęs nekenčiu". Toksai baudymas, kuo besireikštų, yra pats žalingiausias.

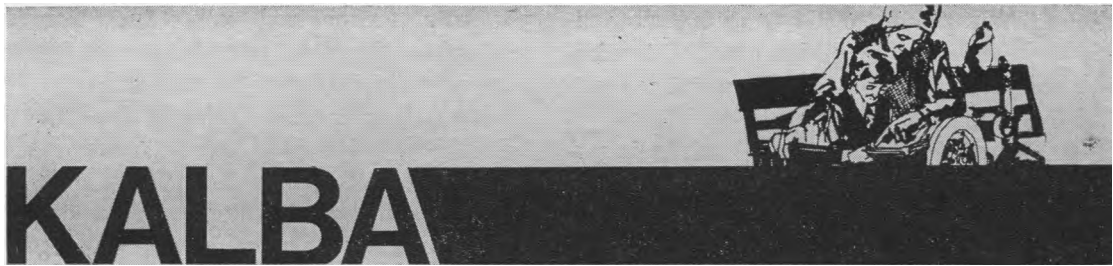
Tėvai turi sugebėti tvirtai pasakyti "ne", jei giliai savy jaučia, kad tas "ne" reikalingas vaiko augimui, o ne vien jų pačių patogumui.

4. Žiūrėkime, kokie vaikų jausmai ir laikysenos, o ne tik tai, kaip jie elgiasi.

Sprendžiant drausmės klausimus, norint kad jos būtų teisingai mokomasi, reikėtų save klausti bent šitokių keturių dalykų: 1) kas įvyko? 2) kodėl taip įvyko? 3) ar vaikas norėjo netinkamai pasielgti? 4) kaip jam geriausia atitaisyti kaltę?

Nutardami, kaip reaguoti į netinkamą pasielgimą, svarbiausia, turėtume pasvarstyti, kaip vaikas jaučiasi, ar reikia jį bausyti, ar tai atitiktų jo paties norą ir kas labiausiai jam padėtų išvengti netinkamo pasielgimo ateityje.

Taigi drausminti – vadinasi, palaipsniui mokyti atsisakyti vaikiško užgaidų tenkinimo, iš pradžių siekiant tėvų ar šiaip suaugusių pritarimo, o vėliau – jaučiant pasitenkinimą savo paties brandesne elgsena. Vaikai mokosi iš to, ką tikrai patiria gyvenime.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas – PROF. PETRAS JONIKAS

IŠ KUR KILĘ LIETUVOS, LATVIJOS IR ESTIJOS VARDAI

Vartodami tikrinius žodžius, įvairių kraštų, miestų, kalnų, upių ir kitus vardus, tur būt, kartais susimąstome, kaip jie atsirado. Kalbos mokslas stengiasi atsakyti ir į tokius klausimus. Tačiau kartais atsakymo tenka labai ilgai ieškoti. Ne visuomet pasiseka jį surasti.

Dažno tikrinio vardo kilmės aiškinimas yra labai sudėtingas dalykas, augte suaugęs su to krašto istorija. Nemaža ir tokių atvejų, kai yra pateikta po keletą ar net keliolika kurio nors vardo kilmės aiškinimų, tačiau nė vienas negali būti laikomas galutinai įrodytas. Mat, kalbininkai dažnai neturi pakankamai duomenų, kad galėtų tiksliai pasakyti, kaip tie tikriniai vardai vienoje ar kitoje tautoje yra atsiradę. Čia trumpai paminėsime, kaip buvo ar yra mėginama įrodyti Lietuvos ir mūsų kaimynų, Latvijos bei Estijos, vardų kilmę.

L i e t u v a. Lietuvos vardas istorijos šaltiniuose minimas nuo 1009 m. Paprastai tie šaltiniai ne sukuria kraštų vardus, o tik atspindi tikrovę. Vadinasi, Lietuvos vardas yra atsiradęs ne vėliau kaip IX-X amžiuje.

Bene pirmąjį šio vardo kilmės aiškinimą yra pateikęs XV a. lenkų metraštininkas J. Dlugošas. Jis manė, kad lietuviai yra kilę iš romėnų, o pats Lietuvos vardas esąs iškreiptas italų tautos itališkasis pavadinimas *l'Italia*. Kiti mano, kad Lietuvos vardas galėjo kilti iš lotynų žodžio *litus* "(jūros) krantas".

Jau keletas šimtmečių Lietuvos vardas siejamas su žodžiu *lietus*, *lytus* (*lieti*, *lyti*).

Toks aiškinimas gana paplitęs. Tačiau labai neįtikima, kad krašto vardas būtų sudarytas tiesiog iš bendrinio daiktavardžio, žyminčio tam tikrą gamtos reiškinių. Tad jau kuris laikas bandoma sieti Lietuvos vardą su vandenvardžiais. Lenkų kalbininkas J. Otrebskis, pavyzdžiui, manė, kad gali būti, jog seniau Nemunas turėjęs ir *Leitos* ar *Lietos* vardą (J. Otrębski. *Gramatyka języka litewskiego*, t. I, Warszawa, 1958, p. 4-5).

Išsamiausiai upėvardinę Lietuvos vardo kilmę aiškina kalbininkas K. Kuzavinis straipsnyje "Lietuvos vardo kilmė" (žr. "Kalbotyra", X, V., 1964, p. 5-16). Remdamasis istorijos mokslo duomenimis apie Lietuvos susidarymo centrą, K. Kuzavinis nustatė, kad tame plote tekantis dešinysis Neris intakas Lietauka (įteka į Nerį aukščiau Šventosios žiočių, ties Arnotiškių kaimu) galėjęs būti kraštavardžio pamatas. Kalbos duomenimis nesunku įrodyti, kad ta upė seniau turėjo vadintis Lietava (priesaga *-ka* yra slaviška). Krašto vardas Lietava yra senesnis, iš kurio vėliau atsirado variantas *Lietuva* (priesagos *-ava* ir *-uva* neretai kaitaliojasi, be to, *-uva* laikoma naujesne). Tautovardis *lietuviai* yra galūnės vedinys iš krašto vardo. Šis asmenų pavadinimų pagal kilimo bei gyvenamąją vietą darybos tipas yra gana būdingas vidurio Lietuvoje šalia priesagą *-uva* turinčių vietovardžių (plg. *raguvis*: *Raguva*, *šeduvis*: *Šeduva* ir kt.).

Manoma, kad upėvardis esąs kilęs iš bendrinio daiktavardžio *lietava* "išsiliejancioji (upė)", kuris jau nebežinomas. Upėvar-

džio pamatas turėjo būti *lieti, lietus* ir kitų tos šaknies žodžių giminaitis.

Latvija. Dabartinis mūsų šiaurinių kaimynų ir artimiausių giminaičių šalies pavadinimas darybiškai yra susijęs su tautovardžiu *latviai*, o šis yra latgalių vardo giminaitis. Latgaliai istorijos šaltiniuose žinomi nuo XI a., o nuo XIII a. pasirodo ir antrasis jų vardas *latviai*, kuris, susidarant latvių tautai, ir tapo etnonimu. K. Būga latvių ir latgalių (yra ir šaknis *let-*) vardus siejo su vandenvardžiais, nes tauta "dažnai sau vardą gauna nuo žemės vardo, kurioje ji gyvena, arba upės ar ežero vardo, kurių pakraščiuose bus susidaręs šioks toks politiškas ar kultūriškas centras" (K. Būga. Rinktiniai raštai, t. III, V., 1961, p. 629). Jo nuomone, tie vardai esą kilę iš upės vardo *Leta* ar *Lata*. Iš tiesų, vandenvardžių, turinčių *Lat-* ir *Let-*, yra ir Latvijoje, jų randama ir Lietuvoje (plg. *Lataoa*, *Latupis*, *Latežeris*), jų yra ir dabartinėje Baltarusijoje (pvz. *Lotva*). Yra ir daugiau baltų kraštovardžių, kurie lengvai gali būti siejami su vandenvardžiais, ir tai K. Būgos aiškinimą dabartinio mokslo akimis daro patikimą. Iš upėvardžių latvių vardą kildina ir nemaža kitų kalbininkų, tarp jų ir M. Vasmeris. Tačiau patikslinta, kad labiau tiktų manyti, jog iš vandenvardžio galėjo susidaryti kraštavardis, o iš pastarojo jau tautovardis, tame krašte gyvenančių žmonių pavadinimas (*Latva-Latvija: latvis*).

Estija. Žodžiai *aistis*, kuriuo K. Būga vadino prūsų, latvių ir lietuvių protėvius, o pirmajame tūkstantmetyje po Kr. buvo vadinama viena kuri prūsų gentis, ir *estas*, šiaurinių latvių kaimynų pavadinimas, yra gana panašūs. Kalbininkai mano, kad tas panašumas nėra atsitiktinis. Estams bus tekęs aiščių vardas (žr. E. Frenkelis. Baltų kalbos. V., 1989, p. 23). Tokia buvo ir K. Būgos nuomonė (žr. K. Būga. Rinktiniai raštai, t. III, V., p. 124). Dar XIX a. pirmojoje pusėje estų liaudis save vadinosi žodžiu *maaraehvas* "kaimiečiai". Suomiai, artimi estų giminės, jų šalį vadino *Vironmaa*. Tas žodis reiškia "pakraščiai, pasienis" ir savo reikšme primena baltų Galindą bei rytinių

slavų Ukrainą. Latviai savo kaimynus vadiną igauniais.

Krašto pavadinimas *Estija* yra priesagos *-ija* vedinys iš tautovardžio *estas*. Estų kalba priklauso finougrų kalbų šeimai. Jie nėra indoeuropiečiai.

JOGAILOS IR JADVYGOS VARDAI

Niekas negalėtų pasakyti, kaip iš tikrųjų lietuviškai bus skambėjęs *Jogailos* vardas, nes išlikusiuose kitomis kalbomis rašytuose dokumentuose šio vardo forma paprastai yra nelietuviškos transkripcijos.

Lietuviams iš seno rūpėjo rasti pačią patikimiausią šio vardo formą. J. Spudulis 1881 m. įrodinėjo, kad ji buvusi *Jogelis*, A. Baranauskas – *Jagiela*, V. Kalvaitis – *Jaugalius*. O S. Daukantas, remdamasis žemaičių pavardėmis *Bugaila*, *Rimgaila* ir pan., padarė *Jogaila*, kuris prigijo ir išgalėjo vartosenoje. Tai dvikamienis vardas, kurio pirmasis dėmuo sietinas su *joti*, *jojikas*. Šaknis *jo-* yra pavardėse *Jot-tautas*, *Jot-vilai*, *Kari-jotas*. Antrasis dėmuo greičiausiai sietinas ne su *gailėtis*, o su *gailus* "smarkus, rūstus, įniršęs". Tokiu būdu *Jogaila* reikštų "smarkų, įniršusių jojiką".

Jadvygos vardas į lietuvių kalbą pateko per lenkus. O lenkai jį pasiskolino iš vokiečių sudurtinio vardo *Hedwig*, kuris kilęs iš senesnės sudurtinės formos *Haduwic* (jos pirmasis dėmuo *hadu* "kova", antrasis – *wyk* "šventas"), ir prisitaikė savo fonetikos dėsniams. Lietuviškas šio vardo populiariausias trumpinys yra *Jadzė*. Vardas retai pasitaiko vietovardžiuose: *Jadvimpolis* – kaimas prie Baisogalos (Radviliškio rajone).

- Paulius VI vienoje audiencijoje, kai buvo susirinkę apie 8.000 žmonių, skatino kasdien priimti Šv. Komuniją.

- Tarptautinė žmonių gyvybę gerbiančių gydytojų federacija, turinti savo padalinius 23 kraštuose ir jungianti daugiau negu 100.000 medikų, pritarė Italijos senato sprendimui, kuriuo atmetas negimusių kūdikių žudymo įteisinimas.

- Vakarų Vokietijoje 1976 m. buvo paskleista 2.635.660 Šv. Rašto knygu.

Paruošė DANUTĖ ir GEDIMINAS VAKARIAI

RESPUBLIKINĖ MENO PARODA

Vaizduojamojo meno parodoje buvo parodyta 430 darbų, sukurtų 160 autorių. Daugiausia buvo vaizduojamas žmogus, jo aplinka, ryšiai su gamta ir jo svajonės. Gausu buvo gamtos vaizdų. Visus žavėjo gimtojo krašto grožis. Grafikos skyrius liudijo apie nenykstantį tarpusavio žmonių bendravimo grožį.

PARUOŠTAS SPAUDAI VIENUOLIKTASIS TOMAS MOKSLINIO ŽODYNO

Kaip ankstesni, taip ir šis tomas yra sudėtinis darbas. Jį rašė septyni moksliniai bendradarbiai; redagavo A. Balašaitis, J. Kruopas, S. Kezytė, J. Paulauskas ir V. Vitkauskas. Vyriausias redaktorius – K. Ulvydas. Knygoje yra visi "R" raidės, o taip pat ir dažniau vartojami tarptautiniai žodžiai.

SAVAMOKSLĖ MENININKĖ

Viešintų miestelio pakraštyje gyvena savamokslė A. Bivainienė, kuri nesiskiria su tepuku, dažais ir drobe. Per septynerius metus ji nutapė kelias dešimtis nuotaikingų ir įdomių paveikslų. Geriausi jos meno kūriniai rodyti Vilniuje, Kaune, Panevėžyje, Zarasuose, Anykščiuose ir net Baltarusijoje. Klėtelėje sukabintus paveikslus lanko svečiai iš tolimiausių respublikos vietų. Visiems rūpi pamatyti savamokslės dailininkės nutapytus paveikslus.

NEMUNO LAIVAI

Po karo dar kurį laiką Nemunu plaukiodavo gariniai laivai. Vėliau pasirodė motorlaivai, kuriuose tilpdavo iki 150 keleivių. Šiandien šiuos jau pradeda pakeisti

"Raketos", kurie dieną ir naktį plaukia tarp 45-70 km per val. greičiu. Plaukimo vagą žymi žibintuvai, kuriuose įrengti šviesai jautrūs elementai: sutemo – išsižiebia; pradeda švisti – užgęsta.

NERIJOS KOPŲ ISTORIJOJE ATVERČIAMAS NAUJAS PUSLAPIS

Pradėtos tvirtinti kopos iš vytelių nupintomis užtvaramis. Atkasamos žiemos speigų apgadintos pakrantės. Nerijos kopų išsaugojimo vargai kasmet vis tampa sunkesni. Pradėta apriboti poilsiautojų skaičių, o taip pat lankytojai supažindinami su priemonėmis, kurias naudojant nepadaroma žalos gamtai. Vaizdingiausiose Nerijos vietose įrengiamos apžvalgos aikštelės. Tarp kopų tiesiami lentų takeliai. Parenkamos poilsio vietos. Miške žvyru barstomi takeliai, o abipus 50 km ilgio kelio iškertami menkaverčiai medžiai ir krūmai, kad atsivertų vaizdas į jūrą ir kuršių marias. Bus nustatytos ramybės ir tylos vietos, kuriose žmogus galės ramiai pailsėti.

LIETUVOS RESPUBLIKOS DAILĖS KŪRĖJAI

Lietuvos TSR Dailininkų sąjungoje šiuo metu yra 587 nariai: 120 tapytojų, 79 skulptoriai, 143 grafikai, 31 teatro dailininkas, 28 dailėtyrininkai ir 186 taikomosios ir dekoratyvinės dailės kūrėjai. Toks gausus būrys dailininkų per pastaruosius metus daug sukūrė. Lietuvos dailė vis daugiau tampa žinomesnė ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Sąjungoje. Sukurti kūriniai, parodos palieka pėdsakus aplinkos tvirtinimui ir puošimui. Lietuvos dailininkai įnešė svarų indėlį į visos tarybinės kultūros lobyną.

Lietuvos respublikoje sukurtas paminklas "išvaduotojai Tarybinei Armijai" Kryžkalnyje, uostamiestyje paminklas V. Leniniui, Kaune – keturiems komunistams, Vilniuje – Salomėjai Nėriai, Druskininkuose – M. K. Čiurlioniui, Biržuose – J. Janoniui. Pažymėtini TSRS valstybinės premijos laureato, LTSR paprastų žmonių dailininko S. Krasausko darbai.

Vyresniosios kartos dailininkams talkininkauja jaunesnieji – jų beveik 400.

LTSR Dailininkų sąjungos pirmininkas – J. Kuzminskis.

DAGEROTIPIJA LIETUVOJE

Savaitraštyje "Literatūra ir menas" Virgilijus Juodakis rašo apie pirmuosius "šviesodailės" žingsnius Lietuvoje.

Apie fotografijos išradimą Lietuvoje buvo sužinota tik mėnesiu vėliau, kad 1839 m. vasario 14 d. Paryžiaus mokslų akademija paskelbė įdomų Dagerio išradimą, kuris labai sujaudino to laiko mokslininkus ir menininkus.

Pirmasis šaltinis, kuriame minima fotografija Lietuvoje, yra 1854 m. V. Rothircho parašytas rankraštis, kuris šiuo metu saugomas Valstybinio V. Kapsuko universiteto mokslinės bibliotekos rankraštyne. V. Rothirchas buvęs Daugpilės tvirtovės karininkas ir atostogavęs Druskininkuose. Jis savo paliktuose rankraščiuose rašo, kad į Druskininkus atvyko "šviesodailės" meistras. Kelionėje jam sutruko indas su chloro jodu. Druskininkų vaistinėje jis negalėjęs gauti šio skiedinio. Nuvykęs net į Gardiną, bet ir ten negavęs. Tada Druskininkų vaistininkas šiaip taip ši skiedinį padaręs. V. Rothirchas įdomiai aprašo, kaip pas "šviesos" dailininką fotografavosi grupė vietos kunigaikščių. Kada susirinko šešiolika damų ir vyriškių, "šviesos" menininkui buvo labai sunku su jais susitvarkyti. Viena ponina šypsojosi, kita, prisiminusi kažką svarbaus, pasilenkė prie kavalieriaus ausies, trečia vaikė įkyrią musę, ketvirta pradėjo čiaudėti, penkta kvatojosi, šeštai buvo nepatogu sėdėti. Labai sunku buvo šią grupę tinkamai nufotografuoti. Buvo sugadintos

net penkios plokštelės. Po trijų valandų triūso, kunigaikštis pasiuntė tarną atnešti valgyti. Po užkandos fotografavimasis tęsėsi dar kelias valandas, kol pagaliau pavyko visą svitą nufotografuoti. Kunigaikštis liko nepatenkintas, kad nuotraukoje jo žmona buvo brunetė, o tuo tarpu ji buvo blondinė. Sunku "šviesos" menininkui buvo kunigaikščiui išaiškinti visas fotografijos paslaptis.

Šiame aprašyme V. Rothirchas nerašo, iš kur dagerotipininkas atvažiavo. Gal jis buvo iš Vilniaus? Zavadskio spaustuvė Vilniuje išleido nedidelę knygutę, kurių dar kelios net iki šiandien išlikusios. Šioje knygutėje rašoma, jog autorius, skubėdamas per lietu Muziejaus gatvę, pamatęs užrašą "Dagerotipas iš Paryžiaus". Jis užėjęs su juo susipažinti sužinojo, jog šis keliaujęs iš miesto į miestą nuo jaunų dienų tai su katarinka, tai su panorama, o dabar su dagerotipu. Iš V. Rothircho aprašymo galima tikėti, kad Vilniuje būta dagerotipininko. Fotografija Lietuvoje atsirado 1854 m. Tuo tarpu Europoje ji buvo jau gerokai pažengusi į priekį. Lietuvoje fotografija plito labai tyliai. Dagerotipininkas Vilniuje išbuvo vos metus. Jis užleido vietą atsiradusiems fotografams.

Aprašomas dar vienas įdomus įvykis iš "šviesos" meno 1862 m. Vilniuje. Buvo fotografuojamas numirėlis, kuris buvo pašarvotas bažnyčioje. Iš kunigo buvo gautas leidimas numirėlį iškelti iš karsto, pasodinti kėdėje ir išnešus laukan fotografuoti. Tai atlikęs fotografas S. Nikole.

Istorijos ir etnografijos muziejus Vilniuje saugoja keliolika dagerotipų. Čia randamas Vilniuje gyvenęs kompozitorius Moniuška, dailininkas B. Ruseckas ir Remeris, Vilniaus bajorų instituto dėstytojas A. Zdanavičius, Kauno maršalka Burba ir kt. Labai daug randama nuotraukų 1863 m. sukilėlių, kuriuos žmonės gerbę ir jų nuotraukas nešiojęsi su savimi. Manoma, kad jas padaręs fotografas S. Nikole. Fotografija, vos spėjusi atsirasti Lietuvoje, pasireiškė kaip veiksmingas ginklas ir veikli priemonė politinėje kovoje.

Žinomiausias Vilniaus fotografas 19 amžiaus pabaigoje buvęs Juozas Čechavičius. Jis fotografavo Vilniaus miesto gatves ir istorinius paminklus bei panoramas. Turėjęs didžiulį, apie poros šimtų Vilniaus miesto fotografijų rinkinį. Sudarinėjęs albumus ir juos pardavinėjęs. Už juos autorius gavęs aukso medalį Paryžiaus etnografinėje bei geografinėje parodoje. Keli albumai išlikę iki mūsų dienų ir yra saugomi Lietuvos TSR Mokslų akademijos centrinėje bibliotekoje. Albumuose gali pamatyti Vilnių, kaip jis atrodė prieš šimtą metų.

Iki pat 20-tojo amžiaus pradžios Vilnius buvo pagrindinis Lietuvos fotografijos centras. Kituose Lietuvos miestuose bei miesteliuose fotografai pradėjo atsirasti tik nuo 1870 m. Vadovėlių apie "šviesos" meną Lietuvoje nebuvo išspausdinta, o taip pat nerengta kokių nors parodų ar varžybų. "Šviesos" menas po Lietuvą pradėjo plisti tik 20-tojo amžiaus antrame dešimtmetyje.

KAUNAS

"Kaunas stambiausias pramonės centras", rašo savaitraštis "Literatūra ir menas". Kaune veikia kūrybinių sąjungų skyriai, kuriuose yra 17 rašytojų sąjungų, 160 – dailininkų, 7 – kompozitorių sąjungos nariai. Kasdien vis daugiau miestą puošia dekoratyvinės skulptūros, spalvoti langai. Praėjusiais metais senamiestyje pastatyta R. Antinio skulptūra "Kanklininkas", Salomėjos Nėries gatvėje – B. Zalensko "Mūza", Pramonės prospekte – L. Striogos "Mergelė" ir kt.

Kasmet organizuojamas šilko gamintojų ir rašytojų renginys, pavadintas "Rašytojai – darbininkų klasei". Šis renginys yra pokalbis apie šią dieną lietuvių literatūrą ir jos darbininkišką ištaką. Su darbininkais taip pat bendradarbiauja dramos, muzikos, teatrų ir dainininkų grupės. Darbininkus supažindina su menu Meno darbuotojų namai, kuriuose vyksta parodos, pokalbiai apie tarybinę ir klasikinę muziką, dailę, architektūrą ir literatūrą.

Kaune vyksta įprastinės šventės, kaip kaimo kapelų "Grok, Jurgeli", estradinių

ansamblių varžybos "Gintarinė triūba". Poezijos pavasaris, paprastų žmonių teatro šventė, muzikinės savaitės, pramoginių šokių konkursai ir kiti dalykai.

Nors ir labai gražiai aprašytas Kaunas, bet vis dėlto nusiskundžiama, kad kūrybinių sąjungų nariai, ypač architektai, dailininkai galėtų daugiau nuveikti, tvarkydami ir puošdami miestą. Mieste yra parkų, aikščių, kurias galėtų papuošti meno kūriniai. Šiandien mieste stokoja ne tik monumentalių skulptūrų, bet ir spalvoto stiklo langų, freskų, mozaikų. Laisvės Alėja labai apleista. Namai nedažyti, šaligatviai duobėti. Kai kurie krautuvių langai visai nepapuošti. Prekės nerodomos pirkėjams. Langų stiklai suaižėję.

IŠ "TIESOS"

Taksi – su vėjeliu. Sėdau į taksi. Pavažiavusi kelias dešimtis metrų, norėjau bent vienoje pusėje uždaryti langą, kad netrauktų toks baisus skersvėjis, tačiau nė vienoje duryse nebuvo stiklus keliančios rankenos.

– Tokia jau mašina, – nusišypsojo vairuotojas.

Kitą dieną – kitas taksi, ir vėl tas pats: visi langai atlapi skersvėjams. Po kelių dienų trečias kartas – ir tas nemelavo.

– Nejaugi jums šalta? – koketiškai nusistebėjo jaunutis vairuotojas!

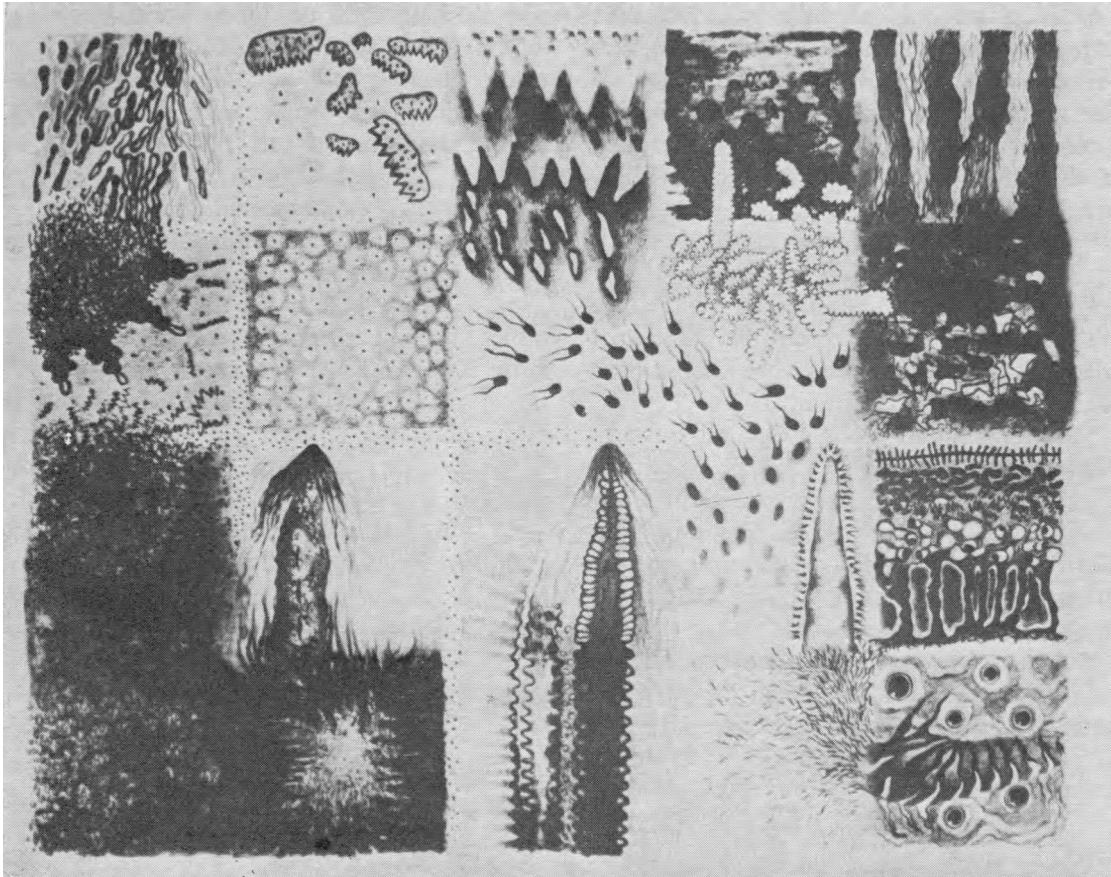
Kas nenorėtų būti ir jaunas, ir žvalus, ir sveikas, nebijoti nei lietuvių, nei vėjų, nei skersvėjų. Tokio, tur būt, nėra. Bet ne kiekvienas žmogus užsigrūdinęs, ir lengvabūdiška to nepaisyti. O jei veži ligonį?

Galima būtų nurodyti ir tos trečiosios mašinos numerį. Svarbu ne vienas ar kitas konkretus atvejis, tas ar kitas vairuotojas. Svarbu, kad paaiškėtų, kodėl Vilniaus taksi išleidžiami į gatves, neparuošti aptarnauti keleivius.

Laukiame Taksi parko vadovybės atsakymo.

TRUMPAI

* Vilniuje, prenumeruojamų leidinių knygyne, pagal architekto D. Daukšos projektą pastatyta bronzinė skulptūra, kuri

Vilija Eivaitė

Litografija 1976

vaizduoja ties rankraščiu palinkusį Martyną Mažvydą. Už jo nugaros – milžiniška "Pirmoji lietuviška knyga", kurioje parašyti garsūs žodžiai: "Broliai, seserys, imkit mane ir skaitykit!" Ši skulptūra užima beveik visą galinę sieną.

* Lietuvoje praėjusiais mokslo metais vakarinėse pamainose bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose mokėsi septyniasdešimt vienas ir pusė tūkstančio jaunuolių. Iš jų beveik dvidešimt tūkstančių gavo brandos pažymėjimus.

* "Romeo ir Džiuljeta" baleto premjera buvo parodyta Lietuvos TSR Valstybiniame akademiniam operos ir baleto teatre. Romeo ir Džiuljetos vaidmenis paruošė trys šokėjų poros. Kiekviena pora buvo savita. Lietuvių pora buvo respublikoje nusipelnęs šokėjas Vytautas Kudžma ir Leokadija

Aškelevičiūtė. Vyriausias dirigentas – Jonas Aleksa.

* Merkinėje – Dzūkijoje, kur į Nemuną išilieja Merkys, Strauja ir Stangė, jos šimtmečių istoriją saugo kraštotyros muziejus, įrengtas 19-tame amžiuje statytame name. Čia daugiau kaip pusantro tūkstančio eksponatų. Kai kurie eksponatai primena kryžiuočių antplūdžius.

* Muzika, daina, šokiu ir žaidynėmis praleistas vasaravimo laikas prie gintarinės Baltijos. Šią vasarą buvo apie 400 tūkstančių svečių, kurie poilsavo ir gydydėsi.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Kenijos teisingumo ministeris pareiškė, kad kiekvienoje jų valstybės teismo salėje yra Šv. Raštas.

- Trapistai sutiko dalyvauti tikrinime, kaip į organizmą veikia naujai išrasti skiepai prieš hepatitą - B. Dubuque, Iowa, jų vienuolyne iškiepėjus 8 trapistus, bus tikrinami skiepų padariniai. Prieš 20 m. trapistai dalyvavo tyrimuose dietos ir jos įtakos į cholesterolį ir į širdies ligas.

- JAV-se 1975 m. buvo 1.038.000 skyrybų. Dar daugiau jų buvo 1976 m.

- Kompozitorius, dainininkas Arlo Guthrie, 29 m., išaugintas žydų tikėjime, apsikrikštijo pasionistų vienuolyne Springfielde, Mass., ir tapo kataliku.

- Kongresmanas Robert Cornell buvo iškviestas iš atstovų rūmų posėdžio duoti pastutinį religinį patarnavimą moteriai, kuri mirtinai susirgo, lipdama Kapitolijaus laiptais. Kongresmanas Robert Cornell yra katalikų kunigas, išrinktas į JAV atstovų rūmus iš Wisconsin valstijos.

- AFL-CYO darbininkų unijos padalinys Šv. Juozapo darbininko žymenį už 1977 metus suteikė San Antonio arkivyskupui Francis Furey, įvertindamas jo stiprią moralinę paramą darbininkijai.

- Christopher Hollis, daugiau kaip 30 knygų autorius, mirė Londone, sulaukęs 75 m. amžiaus. Jis buvo anglikonų vyskupo sūnus. Turėdamas 22 m. amžiaus, perėjo į katalikų tikėjimą. Jis 1935-1939 m. dėstė Notre Dome universitete.

- Katalikų poezijos žurnalo "Spirit" redaktorius John G. Brunini mirė, sulaukęs 77 m. amžiaus.

- 1973 m. apie milijonas keliolikamečių, tarp 15 ir 19 m., tapo nėščios, kas sudaro –kas desimtą JAV keliolikmetę. Šalia moralinių problemų, joms sukliudomas mokslas, ir daugelis jų turi būti išlaikomos iš šalpos.

- Jugoslavijoje, besistengiant geriau paruošti kunigus, seminarijose teologijos studijos prailginamos vieneriais metais.

- Austrijoje dabar yra beveik 12.000 katalikų seselių vienuolių. Veikia daugiau kaip 200 vienuolių išlaikomų mokyklų, 25 ligoninės ir per 200 mokslo, labdaros ir kitų institucijų.

- Katalikų Amerikos dukterų organizacija turi 182.000 narių.

- Dauguma JAV vyskupų nubalsavo, kad Šv. Komunija gali būti paduota į rankas.

KOVOTOJAMS UŽ LIETUVOS LAISVĘ

Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopa imasi iniciatyvos Worcesteryje bažnyčios šventoriuje pastatyti paminklą visiems visų laikų žuvusiems kovotojams už Lietuvos laisvę. Tikimės, kad prie šio užsimojimo prisidės ir kiti savo aukomis, kurias galima siųsti šiuo adresu: Lithuanian Memorial Fund, 41 Providence St., Worcester, Mass. 01604.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS

Šių metų konkurso temos pavadinimą pasirenka patys autoriai, bet reikia rašyti apie pykčio, neapykantos ir keršto ydą: kaip su ja kovoti, kaip nugalėti, kaip jos išvengti. Galima rašyti ir beletristine forma. Rašinys turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną į atskirą vokelį, atsiųstas redakcijai iki 1978 m. kovo mėn. 1 dienos. Už geriausius rašinius bus skiriamos penkios premijos: I – 150 dol., II – 100 dol., III – 75 dol., IV – 50 dol., V – 25 dol.

IV-tosios premijos mecenatę jau turime – p. Stefaniją Rudokienę, o kitoms premijoms mecenatai dar tebelaukiami.

Nuoširdžiai dėkojame „Laiškų lietuviams“ rėmėjams

50 dol. aukojo A. Babickienė.

25 dol. aukojo Nina Gailiūnienė.

Po 14 dol. aukojo: A. Domanskienė, J. Staškevičius, J. Klimas.

12 dol. aukojo J. Kalainis.

11 dol. aukojo K. Dubauskas.

10 dol. aukojo S. Greičienė.

Po 8 dol. aukojo: M. Kapačinskienė, P. Stirbys, J. Steponaitis, J. Stasaitis, O. Žukienė, V. Daugėlienė, B. Bernotas.

Po 7 dol. aukojo: M. Utz, E. Bumelienė.

Po 5 dol. aukojo: J. Balbatas, L. Kairienė, A. Šantaras, A. Lesevičius, A. Mikšienė, A. Daugirdas, P. Atkočiūnas.

Po 4 dol. aukojo: J. Vaineikis, K. Gasiūnas, E. Laukaitienė, P. Bielskus, V. Statkus, A. Drazdys, V. Dalinda, T. Alenskienė, E. Masaitienė, E. Vaitkūnas, D. Mieliulienė, B. Beleškienė, K. Sušinskas, J. Telson, L. Laukienė, J. Jankauskienė, S. Patlabaitė, A. Reivytiš, M. Šimkus, A. Masilionis, J. Gataveckas, G. Dambras, T. Šaulienė, V. Fidleris, J. Nalis, G. Končienė, J. Lašinskas, A. Jasčemskienė, J. Merkienė, J. Veselka, V. Dziubinskas, K. Genčius, A. Čepėnas, A. Malėta, N. Šumskienė, J. Aglinskienė, S. Žilevičius, L. Vilūnienė, F. Brazaitis, O. Alčiauskienė, O. Motusaitis, J. Leščinskas, G. Kaufmanienė, A. Rimkus, kun. E. Statkus, J. Varaneckienė, Z. Samuolis, S. Leikus, A. Bilaitienė, kun. J. Pragulbickas, E. Lūžienė, A. Stropienė, B. Lintakienė, J. Stankus, J. Žebrauskas, E. Trimakienė, I. Laučienė, P. Grušas, J. Vembrė, B. Paulionis, P. Šimėlaitis, D. Kavaliėnė, A. Pračkailienė, A. Šiaučiuėnas, S. Zatorskienė, M. Bumbulienė, M. Noreikienė, R. Korzonas, M. Jonikienė, L. Kezenius, B. Petrošius, A. Žemaitaitis, M. Jasaitienė, J. Abraitis, P. Simanauskas, A. Šembrotas, G. Bajorūnienė, O. Veleikis, A. Kavaliūnas, V. Kasakaitis, msgr. A. Bačkis, E. Tribinevičienė, A. Baradas, E. Diminskienė, J. Bičiūnienė, A. Grybauskas, J. Ambrizas, J. Briedis, A. Sruoga, J. Jusys, O. Orkin, S. Daučanskas, B. Graužinienė, G. Gaurilius, O. Garūnienė, J. Daunoras, A. Žemaitaitienė, A. Dundulis, O. Vaitas, K. Kašinskas, O. Baukus, E. Vaišnienė, J. Sandargas, V. Sidabras, V. Šenbergas, V. Žilinskas, A. Gylienė, S. Jankauskas, V. Andrukaitis, B. Kūkalis, J. Rumbutis, kun. V. Martinkus, J. Žadeikis, B. Pauliukonis, O. Biežienė, V. Vizgirda, L. Kriaučeliūnas, S. Damašienė, A. Dameika, A. Avižienis, A. Petrašiūnas, I. Kairienė, B. Konauka, A. Razutis, R. Boris.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redakcinė kolegija: Juozas Vaišnys, S.J. (atsak. red.), Antanas Saulaitis, S.J., Anicetas Tamošaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Rasa Lukoševičiūtė, Nijolė Užbalienė, Danutė Vakarė, Gediminas Vakaris. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Vinco Luko. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Telefonas 737-8400. N. Pr. Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.